

ADU

Nr. 47

24. November 1923

G. SEIF.

DAAMIDE TUALETTIDE SPETSIAAL-ÄRI

J. S A A R

Tallinnas, Narva mnt. 19.

Pakub austatud daamidele kõige suuremas valikus elegantsemaid viimaste Pariisi modellide järel valmistatud valmis õhtu- ja balli-tualette, sjiidi ja villaseid kleite, pluuse, kuubesid, pesu j. n. e. ja

tehakse tellimiste järele.

Töö osavate meistrite järevalvel kiire ja korralik.

Hinnad väljaspool võistlust.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus

«PÄEVALEHT»

Kõige suurem graafikatööstus Eestis

Kõige uuemate võimalustega sisseseatud

trükkoda

Kõige suuremad ja täielikumad rotatsioonmasinad, kiirpressid ja ladumasinad. Kõige mitmekesisem trükitätede valik j. n. e. j. n. e.

Litograafia

Offsettrükk

Kõige täielikum, moodsatte abinõudega töötav

tsinkograafia

valmistab võrdlemata hästi, kõige kiiremini ja korralikult kõiksugu graafilisi töid ja võib sellel alal oma täiesti uue sisseseade tõttu paremate väljamaa sellekohaste ettevõteteiga -- julgesti võistelda --

Töö kõige kiirem ja korralikum!!!

!!! Hinnad kõige mõõdukamad !!!

**KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI**

**TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. ESTI
KIRJ.-ÜHISUS**

ILMUB IGA NÄDAL

I AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2

TOIMETAJA KÖNETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

MEIE VIIMNE RAHUPAIK.

SURNUTEPÜHA PUHUL.

Inimene pühendab oma kõrgemad tundmused jumalatele ja esivanematele. See avaldub rahvaste lugulauludes ja kunstiteostes. Suured lugulaulud jutustavad jumalaist ja kangelasist, suured kunstiteosed kehastavad jumalaid või ehivad esivanemate haudu. Tuletagem, näiteks, meele Egiptuse hauasambaid — püramiide.

Haudade ehitamise eest on paljude rahvaste

juures kõige suuremat hoolt kantud, on selleks kunsti kõrgemaid saavutusi tarvitatud.

Ei ole põhjust elavaid surnute pärast unustada ja viimaste eest rohkem kui esimeste eest hoolitseda. Elavatel peab eesõigus olema. Aga see ei anna meile õigust kadunute kodu, meie kõikide viimast puhkepaika, hooletusse jätta.

Kui meie matusepaiku, surnuaedu, vaadelda.

Müncheni surnuaed.

Foto Parikas.

Pealinna suurema ja jõukama Eesti koguduse (Kaarli) surnuaed. Ilustatud peaaesjalikult tugevate raudaedadega ja ränkade ristidega.

siis ei paista mitte silma, et meil surnute mälestamisest midagi ei hoolita, et selleks midagi ei kulutata. Palju enam on aga igalpool maitsetust ja teadmatusi haudade kaunistamises märgata. Kõige kohutavam ja otse peletav on see üldiste korralduste puudus, mida surnuaedade plaanitsemine ja

ilustamine avaldab. Harilikult sünnib vist surnuaia tekkimine nõnda: kogudus ostab tüki maad, laseb sellele latti või püstitada ümber teha, märgib ka ühe peatee ära ja hakkab siis platse müüma. Igaüks ostab platsi sinna, kuhu tahab, igaüks ehib seda kuidas tahab; üks tõmbab kadunud omaste hauakünka ümber traataia, teine pulkadest aia, kolmas lattidest, neljas raudvarvadest. Üks istutab hauale paju, teine sinna kõrvale kuuse, kolmas papli, neljas sireli. Mis võib niisugusel korral surnuaia ühtlasest ilust ja stiilist kõneleda! Ilma ühtlusest ja ilma ühise käe korraldusest ei või ilu olla, ilma ühtlase stiiliga ei saa ka kõige suuremate kulude abil ilusat surnuaeda.

Foto Parikas.

Pealinna uuem surnuaed: Rahumägi. Lage ja kurb.

Foto Parikas.

Vabadussõja ohvrite hauad Tallinna sõjaväe-surnuaial. Haudadele ainult ristid istutatud.

Uuemal ajal nõutakse linnas igalt ehitajalt, et tema ehitus ehk vana maja parandus ümbruse stiiliga kokku sünniks, valvatakse selle järele, et keegi maitsetuid silte välja ei paneks. Kui seda juba praktiliseks otstarbeks ehitatavatelt majadelt nõutakse, kui palju enam ei peaks seda nõudma surnuaia ilustamiselt, millel ju ainult esteetiline või religioosne otstarve!

Uuema aja linnad ehitatakse kindla plaani järele, ehituste laad ja ehitusmaterjaalgi määratakse ära. Väljamail maksab seesama nõue ka surnuaedade kohta. Iga tee on määratud, niisama haua ilustuste laad ja haudadele istutatavad puud. Isikliku

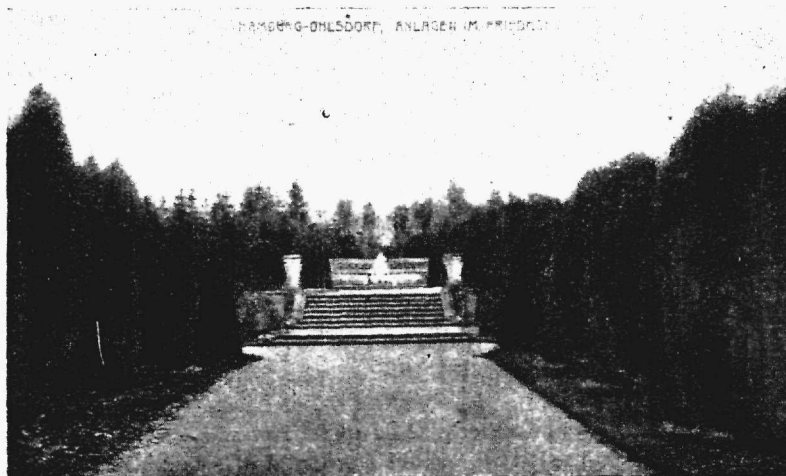
maitse ja maitsetuse piirid on määratud, et viimane puhkepaik üldiselt oma mõttele ja ülesandele vastava stiili ja ilu omandaks. Tõusikutel ei lasta surnuaial maitsetalt laiutada ja kehvade hauad saavad üldisest ilustusest osa ega paku trööstita pilti.

Külma ja igavate sirsgeede läbi surnuaia ma-

lelauaks jagamine hoitakse ära, katsutakse vahelduva, kokkukõlas taimestikuga pargi laadi anda. Kõik hiilgav, kirev, särav ja kriiskav jäetakse ära, sügav rahu ja suursugune lihtsus peavad viimse puhkepaiga kohase meeleolu looma.

Meie kogudused ei ole kõik mitte vaesed. Seda tõendab juba asjaolu, et mõned neist oma hingekarjas-

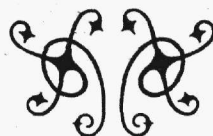

Ohlsdorfi surnuaed Hamburgis.

Selle surnuaia asutamiseks osteti 1875. a. talukoht, 190 hektari suur. Seda surnuaeda peetakse vanemaks ja kenamaks uueaja matusepaigaks, see on õieti park mitmekesise maastikuga, tiikidega ja purskaevudega. Umbes 13.000 väsinud rändajat leiavad siin igal aastal viimse rahupaiga. Kõige odavam haua koht (1×2,5 m.) maksis enne sõda 10 Saksa marka, kõige kallim, kaheks põlveks, 30 S. marka, kogu surnuaia kestvuseks arvati nelja põlve hind (1 Saksa mark — 48 kop.).

tele otse haruldasi palkasid maksavad. Järelikult võidakse ka surnuaedade eest paremini hoolitsema hakata.

Toome siin mõned ülevõtted meie jõukamate ja tähtsamate koguduste viimastest puhkepaikadest ja paneme sinna kõrvale võrdluseks mõned pildid väljamaa omist. Ehk mõjub see äratavamalt kui sõnad.

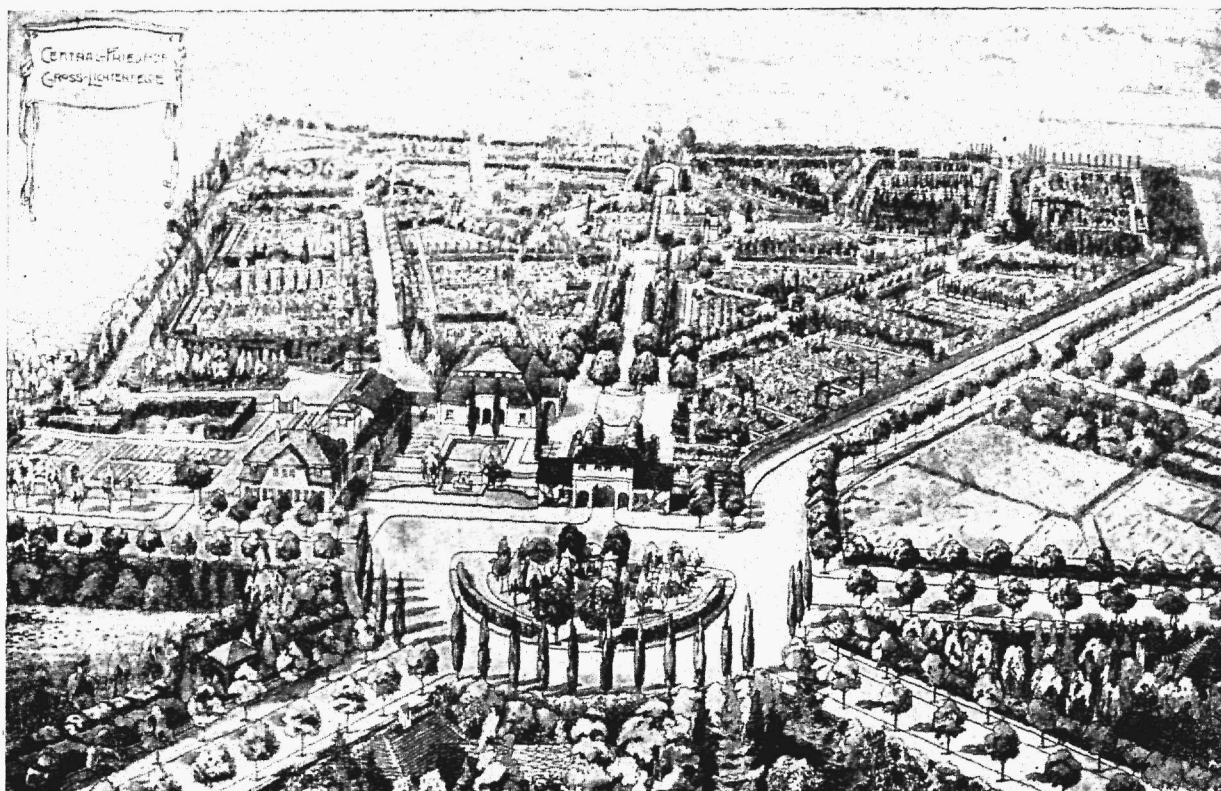

TANTSIV HINGEKARJANE.

WERNER VON DER SCHULENBURGI NOVELL.

Ühe Vahemere väikese sadamalinna Inglise vaimulik elas hirmsas kitsikuses. Kogudus, mille hulka ta juba kaks kuud kuulus, oli veel vaesem, kui ta ametisse astudes aimata oleks võinud, ja peale selle kui ta kogu selle aja jook-sul ainult vähestele inglastele linnaelanikkudele ja veel vähematele läbisõitvatele madrustele kirikutroosti pakkunud oli, nägi ta ära, et ta

Sellepärast mõtles pastor moraalses tõsi-duses edasi nälgida. Ent ta tundis, et see nii kaua kesta ei võinud. Aga et ta oma elukutset kõrgelt hindas ja hingekarjase ametit käest ära anda ei tahtnud, sellepärast läks ta ühe spet-sialistide teatri direktori juure ja pakkus end selle teenistusse. Direktor küsis, mis ta siis õieti võivat. „Tantsida,“ vastas pastor. Direk-

Gross-Lichterfeldi surnuaia kavand.

Gross-Lichterfeld on Berliini eeslinn 24.000 elanikuga.

nälga suurema pidi, kui ta enesele ühtegi kõrval-teenistust ei sobita. Et ta Oxfordis üles kas- vanud ja alati sporti armastanud oli, siis tuli talle mõte oma osavust kasutada ja selle läbi vähe raha teenida. Alguses mõtles ta kõige suurema tõsidusega boksi võitlustest osa võtta, mida ühe sadamakõrtsi omanik asja- armastajaile aransheeris. Ent ühest küljest oli ta kehaliselt nõrgemaks jäänud, teiseks ei olnud see pikema aja jaoks ja kolmandaks võis sarnane teguviis viimaste koguduseliikmete lugupidamise kaotada, kes nii vagad olid, et nad hoolimata oma Inglise päritolekust boksi- võitlust põlgasid.

tor vaatas talle imestanult otsa. Tema aga seletas, et ta Oxfordis igal üliõpilaste pidul daamina tantsinud ja väga osav olla. Antagu talle ainult paar siiditrikood, siis võivat ta oma kunsti näidata. Varietee direktor, surmani ehmunud, lasi trikood tuua. Pastor astus häbelikult kapi taha, võttis omad laiad püksid jalast, jättis musta kuue selga ja riietas oma sääred roosa trikoosse. Siis astus kapi tagant välja ja algas tantsu, mida direktor, kes juba nii mõndagi koomikeri proovinud ja tagasi saatnud oli, vaimustuses lõpuni vaatas. Lai, must pastorikuub lehvis nagu baletikuub, kuna sääred kõige gratsiöösimaid liigutusi

tegid. Leping tehti kõige suurema vaikimise tingimistel otsekohe ära. Järgmistel nädalatel seisis kõigil kuulutustulpadel, et „Internatsionaal varietees“ uus üksikt „The dancing clergyman“ uudisena ettekandele tuleb. Et varietee numbrid alati pikantsed püüavad olla, siis ei peetud seda asja kuigi tähtsaks, kuni esitenduse õhtul pastor näitelavale tuli ja siin omas mustas kuues, mida direktor igal juhtumisel alles soovis jätta, ja trikoos kõige metsikumaid hüppeid tegi. Tantsu ümber olid aga imelikud jutud põimitud, mis peajoontes pastori saatust kirjeldasid.

seks teha püüdvat; tema ise olla kiriku eestseisja ja ei võivat sarnast asja kannatada. Direktor kehtitas õlgu. Olla õigus, et mõlemal isandal teatav sarnadus olla. Aga kui pastor ise selle vastu välja ei astuvat, ei olla direktoril õigust koomikerile eeskirju teha. Ülepea võivat ka nii olla, et koomiker pastori vastu töötab. Ent tema paluvat herrat muuside templit hoolega edasi külastada. Ta kahetsevat tõsiselt, et otse nüüd näitelavale pidavat minema, et järgmiseks numbriks korraldusi teha. Sellejuures tegi ta kerge kummarduse ja jättis kirikueestseisja-rosinakaupmehe pika ninaga tuppä.

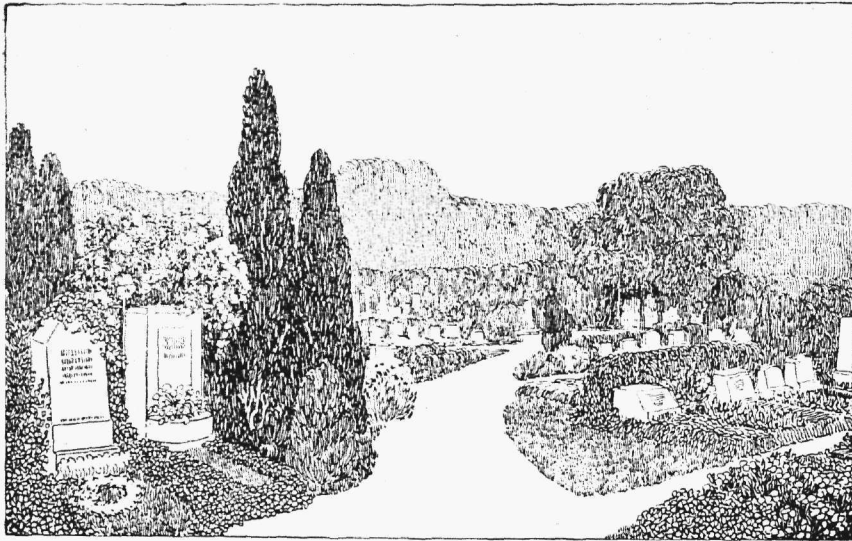

Kesksurnuaia kavand Lüdenscheidi linnale, Saksamaal.

Linnas on umbes 26.000 elanikku.

Üks rosinakaupmees — kiriku eestseisuse liige — külastas „puheteaduslistel põhjustel“ ka samal õhtul varieteed. Kui ta oma hingekarjase täpset kuju näitelavale astuvat ja tantse ette kandvat nägi, oleks ta ehmatuses peaaegu toolilt maha libisenud. Ta ütles enesele, et see etendus häbemata pilge uue Inglise vaimuliku kohta olla, ja läks järgmisel vaheajal varietee direktori juure, kes teda väga sõbralikult jutule võttis. Rosinakaupleja kõhatas, tähendas, et ta selle muuside templi sagedane külaline olla, mida direktor kummardusega kinnitas ja puistas viimaks välja, mis ta südame peal kipitas. See olla kuulmata, ütles ta, et mingisugune koomiker uut vaimulikku põlgusväärili-

Kuid kirikueestseisja-rosinakaupmees ei teinud suurt kära. Ta ruttas pastori juure, keda ta oma sidruni-aia trepil õisi vaatlemas ja loodetava saagi üle aru pidamas leidis. Oli kella kümne paiku õhtul ning aed valendas kuupaistel. Rosinakaupmees ehmus koomikeri ja pastori sarnaduse üle, ning pastor, kes varjatud teid mööda kõige suurema kiirusega kõlvatust majast lahkunud oli, ehmus, kui oma kirikueestseisjat korraga enese ees nägi. See tõstis aga nüüd kära: olla arusaamatu, kuidas midagi sellesarnast sündida lastakse, mis ta varietees näinud. Pastor olla ometi hästi tasutud oma töö eest, ja et ta siia jäävat, olla kõige parem tõendus, et tal siin väga mõ-

Uue aja surnuaia kavand.

Ristide asemel hauakivid, mille tõttu surnuaed rahu ja suure vaikuse muljet avaldab.

nus on. Sellepärast võivad ta kohtu abiga otsekohe koomikeri vastutusele võtta.

Pastor tundis end, nagu näha, väga piinlikus seisukorras. Ta ei võinud ju enese vastu üles astuda; ent teisest küljest ei võinud ta ka kirikueestseisjat,

kel Inglise kiriku austus ja lugupidamine nii südame peal oli, haavata. Sellepärast ütles ta, et ta ligemise armastuse peale mõteldes järgmisel pühapäeval kantslist sarnase kõlvatu teo vastu võidelda tahtvat. Sellega jäi rosinakaupmees rahule, raputas vaimuliku mehe kätt ning läks koju õhtust sööma.

Järgmisel pühapäeval tõstis pastor kantslist ka sügava kaebuse ilma kõlblike languse üle, mis isegi ühe vaimuliku peale halastust ei tunne, vaid teda näitelaval naeruväärseks püüab teha. See olla näide, kui demoraliseerivalt sarnased asutused,

ajaks, kui ta muusikatükk algas. Ta tungis roosas trikoos läbi näitelava ukseesisele ja algas oma tantsu. Publikum hõiskas heameele pärast, sest vahepeal oli vaimuliku kõne ruttu tuttavaks saanud ja nüüd rõõmustati, et koomi-

nagu varieteed, inimeste peale mõjuda võivad, kuis iseäranis tõsine usk selle läbi kõikuma võivat hakata. Ta rääkis nii südamest ja soojalt, et üks pooljoobnud madrus, kes ennast õieti kirikus välja magada oli tahtnud, kõvasti nutma hakkas ja lurjuse koomikeri pealuu purustada töötas.

Pastor, kes vähe kauem jutlustanud oli, ruttas oma kõne lõpul, sest et ta lõunasel etendusel üles astuma pidi. Ta läks, peale selle kui jumalateenistuse lõpetanud, läbi terve rea kõrvaliste tänavate varietee tagumise sissekäigu poole, hiilis oma gardeeroobi ning tuli just õigeks

Damaskuse muhamedi-usuliste surnuaed.

Damaskus on Aasia-Türgimaa suurem linn (300.000 elanikku), umbes 4000 a. vana. Linnas elavad peaaesjalikult türklased ja araablased.

keri, keda Inglise preestri sõnad äsja tabanud olid, hoolimata kõigest sellest siiski näitelaval nähti. Kui pastor esimesed ringid teinud, kuulus orkestrist nurin. See kasvas, hääled muutusid valjumaks, instrumentid tõugati ümber. Siis lõi keegi jalaga vastu trummi, millest müra tekkis. Pastor peatus ühe silmapilgu; seal nägi ta jooanud madruse nagu üle näitelava ääre vahtivat. Tema silmad olid kolledad; korruga hüppas ta, ilma et keegi teda tagasi hoida oleks saanud, näitelavale, tallas ühe lambi pihuks ja tormas pastori poole. Parem käsi oli rusikasse tõmbunud, ja enne kui ehmunud tantsija end kaitsta oleks suutnud, oli joomar talle hoobi pühe andnud, mis pastori maha sirutas. Ta lamas külili, siples kui kala, kes liivale sattunud, ja sirutas end veel paar korda. Siis oli ta surnud. Madrus vaatas surnukeha; sülitas, taarus kulisside vahele ja ütles, et ta armast pastorit iga teotuse eest kaitsta tahtvat.

Kui see kurb juhtumine tuttavaks oli saanud, kogus Inglise kogudus raha hauakivi jaoks, mis rosinakaupmehe eestvõttel püstitati. Kivi kandis pealkirja, mis tunnistas, et pastor märtri-surma on surnud. Kui kogudus toibus, võttis rosinakaupmees küsimuse üles,

kas pastori palka mitte ei suurendataks. Kuid teised kirikuvanemad olid vastu. Seni olla kõik võimalikud selle palgaga läbi saanud, ning surnul pidid pahad kired olema. Sellega olid ka kõik koguduseliikmed nõus ja nii jäi kõik vanaviisi. Saksa keelest J. K.

Surnuaial.

Itaalia kunstniku Preziosi maali järele.

AEDNIK.

RABINDRANATH TAGORE.

Teener.

On sul halastust oma teenri vastu, kuninganna!

Kuninganna.

Pidu on möödas ja kõik minu teenrid on läinud. Miks tuled sina veel hilisel tumil.

Teener.

Kui oled lõpetanud teistega, siis on minu aeg. Tulin küsima, mida määrad oma viimsele teenrile teha.

Kuninganna.

Mida võid sa oodata, kui on juba nii hilja?

Teener.

Tee mind oma lilleaia aednikuks.

Kuninganna.

Milline lollus?!

Teener.

Loobun enda senisest tööst.

Viskan oma mõõga ja odad põmmu. Ära saada mind kaugeisse lossesse; ära määra mulle alusta uut võitlust. Ent tee mind oma lilleaia aednikuks.

Kuninganna.

Mis saaksid su kohustused olema?

Teener.

Sinu teenimine töötuil päevil.

Hoian muru värsket, kus jalutad hommikul, kus su jalgu tervitatakse kiitusega igal sammul surmahimulisist lillist.

Kiigutan sind kiigel saptaparna *) oksade all, kus vara-õhtu kuu väsimuseni suudleb su riiete ääri läbi lehtede.

Täidan healõhnalise õliga lambi, mis põleb su voodi kõrval, ja ilustan su jalgade-pinki sandli- ja safraanpuu joonistusiga.

Kuninganna.

Mida nõuad sa tasuks?

Teener.

Et tohiksin hoida su väikesi käsi nagu õrnu lotoslille urbi ja lillepärge üle su keha maalida; et võiksin värvida su jalataldu punase asho-ka saftiga **) ja ära suudelda tolmukübemeid, mis võivad seal leiduda.

Kuninganna.

Sinu palved on kuulnud, mu teener, sa saad mu lilleaia aednikuks.

Kogust: The Gardener.

Tõlkinud J. A.

MÕTTED.

Head inimesed on kui kallid vaibad: olgugi et nende väärtust hinnatakse, tallatakse neid siiski jalgadega.

*

Hoidu soovide täidminekuist! Nad röövivad hingelt kõrgeima: igatsuse!

*

Paljud inimesist ei rändaks pooltki nii ohutult läbi elu, kui nad poleks — kuutõbised päise päeva ajal.

*

Koos rõõmustada võib paljudega, koos kannatada — ainult väljavahitutega.

*

Kui tõtt sama hästi väljendada mõistetakse kui valet, siis võiks nii mõnigi valedest ära jääda.

Hea on inimesel, kes on tarvilik teistele, kuid kes endale ei vaja seltsimeest.

L. Tolstoi.

*

Kannatad ülekohtutegude all, rahustu: kõige õnnetumad on need, kes neid teevad.

L. Tolstoi.

*

Tee kuulsusele läheb läbi losside, õnnele — läbi laatade, aga heategudele — läbi kõrbete.

Hiina vanasõna.

*

On hädaohtlik otsida meie kurjuse põhjust — väljaspool meid. Nii muutub võimatuks kahetsus.

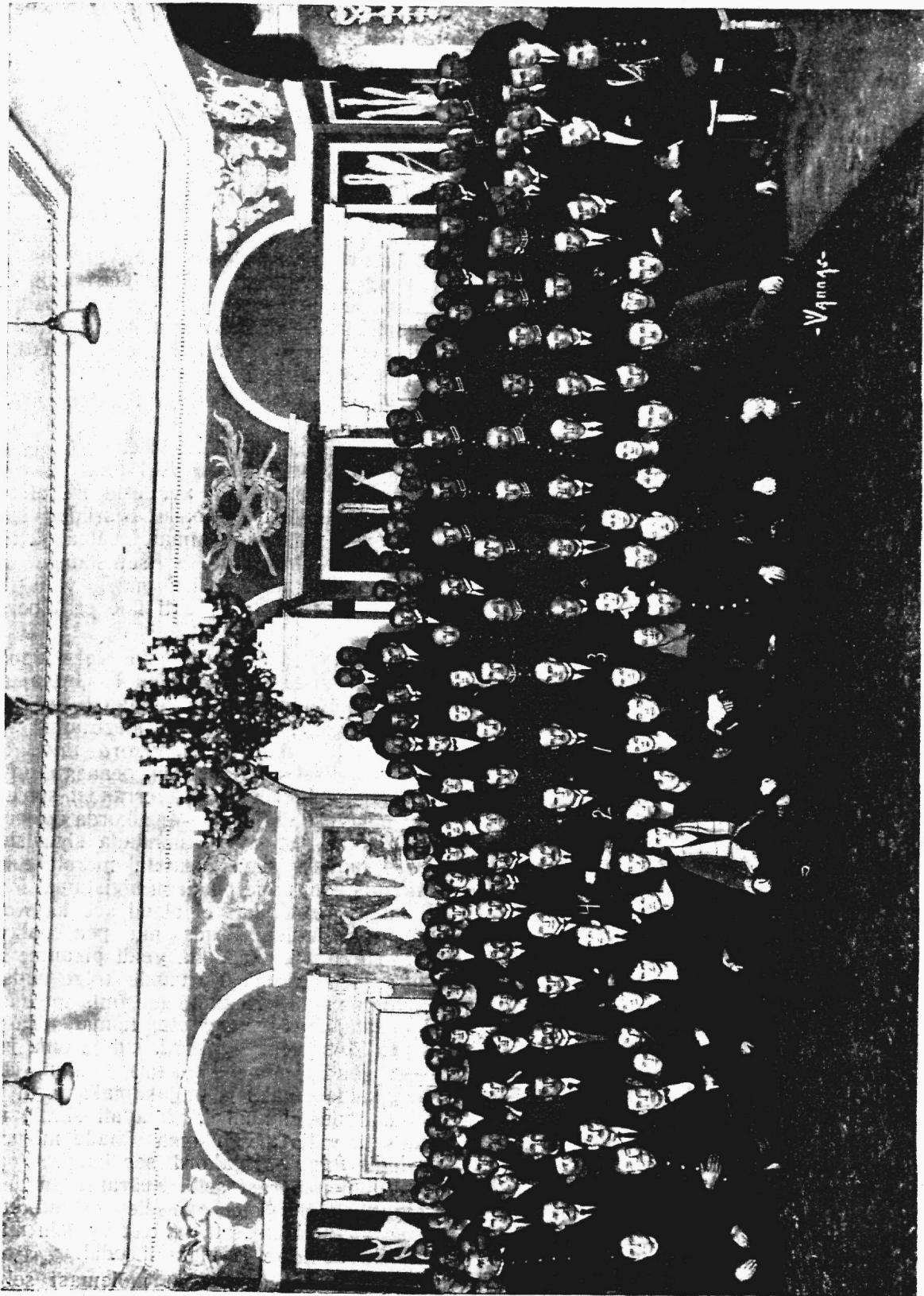
L. Tolstoi.

*) Saptaparna — seitsseht — puu, mis oma lehtede kujust nimetuse saanud.

**) Acoka-Shiva — püha puu; temast ustakse, et naise jalapuudutus ta õitsema paneb.

SISEMINISTEERIUMI VIIES AASTAPÄEV.

Foto Vannus.

Siseministeeriumi ametnike ja külaliste koosviibimine 14. nov. 1923. Toompea lossi valges saalis.

1. Praegune siseminister K. Einbund.
2. Endine riigivanem J. Kukk.
3. Endine siseminister A. Peet.
4. Välisminister F. Akel.

DR. GRAVENHAGI SURM

JA TEMA JUHTUMISED PÄRAST SEDA.

Norra kirjaniku SVEN ELVESTAD'i romaan. Tõlkinud J. M.

Ja äkitselt, üleminekuta — nagu arvasin tookord — pööris ta tagasi algusteema juure, kuna ta ütles:

„Mis te arvate, kus viibib praegu proua Merete?“

„Arvatavasti Ameerikas,“ vastasin, „ehk võib olla hommikumail — tema viibimispaika pole veel leitud. Tänapäev on see ju väga keeruline.“

„Mispärast Ameerikas?“ küsis ta agaralt.

„Sest et ta sinna reisis oma armukesega otse teise tapmisloo eel,“ vastasin, „ja arvata-vasti pole ta sest saadik tagasi tulnud.“

„Ta viibib Euroopas,“ ütles mees kindlalt.

„Nüüd on järg minu käes küsida, mispä-rast,“ ütlesin vahele.

„Sest et see sobib mõistatuse lahendusega. Võib olla, et teda novembri udus Londonis võib kohata,“ lisas ta mõttes juure. Mul on, nagu näeksin ma teda üles kerkivat udu seest kusagil tänavanurgal, nagu eralduks ta sellest — kas ei ole nii, nagu kehastuks tema olemu-ses külm tundetu udu, valgendav ollus — see on ta näo kahvatus, tume — tema musta kleidi voldid. Võib olla, ei olegi ta seal, võib olla istub ta kusagil lõunas, ühes neist müstilistest lo-kaalidest, kus valgus helgib vastu rohelistelt laudadelt ja kus inimesed hukuvad kaardi-mängu, kõlvatuse ning liigtoreduse tuhinas. Võib olla istub ta seal ja vaatleb tähepaneli-kult inimesi oma kuukülmade, uurivate silma-dega.“

„Tunnete teda?“ küsisin.

„Muidugi tunnen ma teda,“ vastas ta.

„Mõrtsukatöö eelmisest ajast?“

„Peale mõrtsukatööd,“ vastas ta.

Kargasin püsti. Pidin ma veel kauem lask-ma ennast temast narriks pidada?

Ta vaatas kella.

„Pool kaksteist,“ ütles ta, „restoraan sulu-takse varsti. Nagu öeldud, tutvunesin temaga peale mõrtsukatööd.“

Ta vaatas mind läbitungival pilgul.

„Kui kujutatav kurbloo kaastegelane, pean muidugi tundma ka teda. Ma lähen alati hilja voodi,“ lisas ta juure, „on teil midagi selle vastu, kui lahendan teile selle mõistatuse? Teen ainult tingimiseks, et läheksime üles teie tuppa, see suur ruum segab mind.“

XXVIII.

Sel silmapilgul mõtlesin kindlasti, et see inimene heidab minuga nalja, minul aga oli hea tahtmine nalja kaasa teha, sest mees oli ebaharilik. Etendas ta nüüd janti või mitte, igatahes oli temas midagi võitvat, mis minu peale mõju avaldas. Sinna juure tuli, et ta kutsus minus esile mingisuguse saladuslise hirmujudina. Mõtlesin endamisi: simuleerib ta, siis teeb ta seda igatahes pagana hästi. Sel-lepärast ütlesin:

„Minule on lõbuks oma toas teiega juttu vesta.“

Me läksime üheskoos üles.

Kui selgesti mäletan veel toda novembri-ööd! Minu toa aknad avanesid merele, mis läikis kuupaistel. Tõmbasin eesriided tagasi, nii et näha võisime sadamat, väina ja musti laevamaste. Madalale suitsetuslauale meie istmete vahel pani kelner pudeli whiskit, ja oma kohvrüst tõin ma kasti täie eriti peeneid sigarid.

Nii oli kõik kõige paremini valmis mõnu-saks lobisemistunniks talveõhtul. Jutuajamine aga, mis nüüd algas, sobis halvasti selle ette-valmistusega... Malmös ja merirannal väina ääres muutub ilmastik mõnikord talve algul Riviera-taoliseks, soojus on peaaegu suvine, näib, nagu tuleks vesi Skagerrak'ist soojalt ja ajaks palavuse üle maa. Mitu korda öö jooksul avasin akna, et välja tuulutada sigarisuitsu, ja siis tundsin seda palavat, merelt tulevat õhku, mis pani mind peaaegu higistama. Pärast tuli mulle meele, kas ei olnud see ka Robert Robertsoni jutustus, mis mu pea palavaks ajas. Huvitava, võib olla veidi pikantse lobi-semise asemel kuulsin aruande kõige õudsema ja jultunuma mõrtsukatöö üle, mis uuema aja kriminaalajaloos kunagi ette tulnud. Ta rää-kis pea kogu aeg. Igakord, kui ta oma jutus-tusega jõudis mõne tähtsama kohani, jäi ta hääle pikaldasemaks ja mõjukamaks ja ta vaa-tas mind uudishimulisil, pilkavail silmil, nagu tahaks ta välja arvata oma sõnade mõju. Ja siis hiilis minusse igakord see imelik, õudne tunne. Olen pärast selle iseäralise tunde üle järele mõelnud ja olen otsusele jõudnud, et see haaras mind tahtmatult, sest et viibisin millegi öela, eluvaenulise ja inetu lähedal.

Ta rääkis peajasjalikult mõlemast selgita-mata jäänud mõrtsukatööst. Alguses pani

mind imestama, et ta oma jutustusele nii kaasa elas. Ma ei jõudnud selgusele, kas oli mu ees kunstnik, kes puht-kunstiliselt tungis oma jutustuse mõjuavaldavate abinõude sügavuseni, või istusin ma inimese vastas, kes sügavais mõtteis enese läbielamuste kallal juurdles. Alguses uskusin ma esimest, pealegi kus ta jutustas nii, nagu oleks ta seisnud väljaspool seda õudset draamat, ehk õigemini öeldud, nagu oleks ta mingisuguse mõtlemiskatse varal enesele ainult kujutlenud, et oli kaastegelane.

Mida kaugemale ta jutustusega jõudis, seda enam heitis ta kõrvale maski ja astus viimaks üles kui otsekoheselt sündmustest osa võtnud tegelane. Ta istus madalas klubitoolis vähe kõssivajunult, käsi sigariga kaugele välja sirutatud, nii et võis näha ta karvast, lihakselist käevart; ta nägu oli kogu aeg täiesti minu poole pöördud — see tähelpane, suurejooneliselt elav nägu külmade, pilkavate silmtega. Mida kauem ta rääkis, seda enam veendusin, et ta kõneles tõtt, võõpamata tõtt, ühtlasi aga ärritas mind vihale, et sel vaikselt, rahulikult talveööl äkitselt pidin teada saama seda koledat tõtt. Oli mingisugune järsk ebakokkukõla tema külma, rehkendava arukuse, ta võitva iselaadi ja tõsiasja vahel, et see üleoleva iseloomuga isik istus seal ja saladuse nähtavasti hoopis põhjusega välja lobises. See andis mulle põhjust kuni viimase silmapilguni näida väga tagasihoidlikuna, tegin nii, nagu ei rehkendaks ma minutitki võimalusega, et see, mis ta mulle jutustas, oleks tõelikkus, olgugi, et istusin lõpuni selle hinge matva tundega, et olin näinud mõistatuse lahendust. Ta jäi minu juure peaaegu hommikuni, kui juba esimese päeva kuma segunes sadama tuledega. Viimaks tõusis ta, et minema hakata.

Näis, nagu oleks ta viimasel hetkel otsustanud juure lisada väikese nalja.

„Teate, kes ma olen?“ küsis ta, „olen ärimees — seda oleksite eelkäiva järele vist vaevalt uskunud? Jah, olen ärimees, ma teenin kaunis hästi,“ lisas ta mõttes juure, „igatahes nii palju, et mul jätkub jõudu ohverdada mõni tund väikesele meelelahutusele. Aga mul pole kindlat elupaika. Te võite mind kohata kõikjal, võib olla näeme üksteist homme, võib olla olen ma reisinud. Ärge aga mind milgil tingimisel otsige.“

Ta jättis jumalaga mulle kätt andmata.

Keerasin temale trepivalgustuse lahti, jäin uksetagusele trepijärgule seisma ja vaatasin järele, kuidas ta oma nägus kasukas pikkamisi trepist alla liikus. Panin tähele, et ta oli ebaharilikult tugev mees. Kasukas ja hämaral trepivalgustusel sarnanes ta gorillale,

kes pikkamööda vajus alla pimedasse trepivöörusesse.

XXIX.

Robert Robertsoni aruande esimesest jaost mäletab vist lugeja, et Marcus Friis ja proua dr. Gravenhag 8. mail üheskoos põgenesid ja et nad mõni päev peale seda kõige sügavama saladuslikkusega kolisid Gentoite'i, väikesesse, üksikult asuvasse suvilasse. Kuu lõpul sündisid seal mitmesugused müstilised asjad, mille kõrvaltvaatlejaks lähedal asuvast võõraste-majast oli Robert Robertson.

Paari suvilas viibimise juures ei olnud isäralik mitte see, et nad ennast varjul hoidsid, vaid et dr. Gravenhag oli ise, kes neile selle suvila üüris ja nendega läbi käis.

Kui Robert Robertson sel õhtul Savoy hotellis Malmös oli jõudnud selle kohani, ütles ta:

„Kui oleks mul olnud and tulevikku ette näha, oleksin mõistnud mõndagi, mis mulle tookord näis mõistatuslikuna. Suvi oli imekanis, minu meel kerge ja vaba, nii et ma võib olla oma loomust oleksin vägivaldselt sundinud teisiti tegutsema, kui see mul muidu harilikult viisiks on. Võib olla oleksin mõnel ennelõunasel ajal, kui dr. Gravenhag linnas viibis, suvilasse tunginud, oleksin haige Marcus Friisi üles otsinud ja temale ütelnud: Lahkuge siit majast, ärge kaotage silmapilkugi, teil seisavad ees koledad sündmused... Aga ma ei teadnud ju midagi, ma aimasin ainult kõigest, mida nägin, et tõsised sündmused olid ettevalmistusel.“

Mitmel korral kuulin, kui mängiti „Irmelin Rose't“ samal kõrvu käristaval viisil. Kes mängis, ei teadnud ma, ometi võis see olla ainult Merete Gravenhag. Mäng algas ikka siis, kui dr. Gravenhag võõraks tuli. Võimata, et ta seda kõrvulukustavat kõra kunstilises mõttes ette kandis. Seal sattusin ma mõttele: ta teeb seda kõra selleks, et kõrvalseisjad ei peaks kuulma midagi muud, mis samal ajal suvilas sündis. Võib olla mõni vali sõnavahetus ta mehe ja armukese vahel? Sel aegjärgul aga ei teadnud lihtne ja kergemeelne Marcus Friis veel, et pika habemega ameeriklane ja dr. Gravenhag olid üks ja sama isik.

Meeleldi ei tahtnud ma suvilasse sisse tungida, et mitte segavalt vahele astuda sündmusesse, mis ma ometi ei võinud takistada. Nii palju mõistsin siiski, et dr. Gravenhag oli peategelane ja et tema naine ning Marcus Friis alistusid tema tahtmisele. Sellepärast otsustasin dr. Gravenhagi järele uurata, et seeläbi võimaluse puhul sündmuste käigu kohta seletust leida.

See oli tol ajal, kui dr. Gravenhag Kopenhaageni restoraanides kahtlases seltskonnas ümber ajas. See äratas suurt tähelepanu ja alguses olin minagi täis imestust sarnase muutuse üle tema eluharjumustes. Ma olin dr. Gravenhagi alahinnanud. Sest mina ei mõistnud, et ta külmavereliselt ja sihikindlalt valmistas ette kurbmängu, mis, kui see oli etendatud lõpuni, jätaks politsei täiesti nõutuks. Dr. Gravenhag asus selle täideviimisele haruldase teravmeelsusega ja imestusväärset kõiki asjaolusid arvesse võttes.

Ometi arvas ta vist, et ta eluviis lõbusate sõjaaegsete tõusikute seas ei erinenud veel mitte küllalt tema harilikust elust, sellepärast kadus ta inimeste silmist ja algas oma õiste külaskäikudega väikeses kohvik Dubhavnis. Nüüd alles selgub tema sõpradele ja tuttavatele täielikult, et teda peab olema tabanud mõni tõsine õnnetus, niisugune õnnetus, mida muidu nii soliid ja külmavereline mees püüab unustada ümbruskonnas, mis pole milgil viisil tema väärne.

Olen teda näinud paaril korral Dybhavni kohvikus, olen istunud temale nii lähedal kui praegu teile ja me oleme üksteisega klaasid kokku löönud. Et ta mind ära tunneks, seda ei tarvitsenud ma karta. Kinnitan teile, ükski hing ei või mind tunda, kui tahan ennast varjata mingisuguse moonutuse all. Kord oli see mõni tüürimees, kes temaga juttu puhus, teinekord väike ümarik kaupmees. Kumbki ei äratanud temas kahtlust. Mina aga pääsin sarnastel juhtumistel temale nii lähedale, et sain tugeva mulje tema külmast, rehkendavast loomusest. Tõepoolest tegi ta kõik nii nagu ette arvanud, sõi, naeris, jõi, käis — kõik oli ette kaalutud. Enam-vähem terasemale vaatlejale polnud raske tunda, et niisugust meest ei ajanud selletaolisse ümbrusse mitte mured ega tasakaalu puudus. Vastupidi, ta oli päris tasakaal ise.

Lõppeks pidi sest jääma teistele mulje, nagu liiguks ta saladuslikult sellepärast, et kartis mõnd hädaohtu. Ma panin tähele, kuidas ta päev-päevalt ehitas selle kujutluse kallal, nii et viimaks pidi võima temast ütelda: ta hoidis end varjul, sest et kartis oma elu eest, sest et teda ähvardas suur hädaoht... Kõik aga oli ainult külm kaalumine, ta avaldas armuta külma verd, ja ma mäletan, et ütlesin kord enesele: Kui sel mehel pähe tuleb ennast tappa, siis tahab ta väliseid olusid nõnda korraldada, et paistaks, nagu oleks ta tapetud juba ammu salajasest mõrtsukast tagaaetuna. Ometi oli ta kaugel mõttest võtta oma elu. Ja nüüd siis läheneme 16. juunile, tollele õudsele päevale, mil toime pandi esimene mõrtsukatöö.

XXX.

Küllap on veel meeles, et dr. Gravenhag lahkus Dybhavni kohvikust alati nii varakult, et veel pimedus teda varjas. Kuhu läks ta siis? Politsei ei suutnud seda välja uurida, mina aga teadsin seda kogu aeg. Ta läks igakord inimestest tühjade tänavate kaudu oma korteri poole. Nagu ei usaldaks ta veel küllalt pimedust, oli ta mantlikrae alati üles tõstetud. Kui ta tühja tänavat mööda oma majale lähenes, piilus ta alati ettevaatlikult ringi, kas keegi ei näe teda majja astuvat. Kui ma teda nende ööde kestes jälgisin, arvasin isegi, et ta kardab midagi või kedagi; peagi aga oli mulle selge, et ta ei kartnud midagi muud kui seda, et tuttavad teda näha võiksid.

Neil kordadel, kui olin teda jälginud, pidi ta vist küll olema puhunud mõne tunni oma sohv, sest vana talitaja oli leidnud ta voodi alati puutumatu. Tänavaelu oli juba alanud, piimakäru kolistasid ja tööliseläksid tehasesse, kui ta viimaks jälle majast ilmus.

Kui kindla tundis ta enese olevat, seistes nüüd tänaval oma Ameerika moonutuses, pika tumeda habemega. Ta vaatas taeva poole üles ja süütas — liigutusega, mis teda ära andis — sigari, mispeale ta enesega rahul olles tänavat mööda alla läks, kindlas teadmises, et keegi teda ei tunne. Kord astus ta ühte neist kohvikuist, mis avatakse hommikuti varakult, sõi mõne saia ja jõi klaasi piima. Kui ta alles seal istus, tuli sisse tüürimees — see polnud keegi muu, kui mina. Hetkeks peatus ta söömisega ja ma kohtasin tema uurivat pilku. Varsti selle järele aga rahustus ta, kui nägi mind käratsedes ja pooljoobnult sõbrustavat teise seal viibiva viinastunud seltskonnaga. Tol aegjärgul ei teadnud ma veel, mis pidi sündima; kuid nähes kõiki neid ettevaatlikke ja laialdasi valmistusi, olin veendunud, et siin oli tegemist tähtsa ja hädaohtliku ettevõttega, ja ma ei või salata, et mind piinas mingi ärritav uudishimu, kibedus selle üle, et ma ei tunnud otstarvet. Mul oli kõige parem tahtmine tema juure minna ja ütelda: „Minu herra, ma tunnen teid, te pole koguni mitte ameeriklane Barfod, te olete dr. Gravenhag — miks moonutate ennast ja mida tähendab etenud Pärnamõisa suvilas?“

Kindlasti oleks sarnane etteaste rahuldanud minu isu kõmurikka närvidekõdi järele, sama kindlasti aga oleks tollest silmapilgust saadik ähvardanud minu elu tõsine hädaoht.

Igapäev olin maal, Gentoftes ja igapäev oli ka dr. Gravenhag seal. Ta sõi võõraste majas, viibis aga enamasti suvilas. Võõraste majas istus ta alati samal kohal, pingil, pime-

damas nurgas. Söögi juures ei lubanud ta enesele iial mingit toredust, kui ta aga söömise oli lõpetanud, ei suutnud ta keelduda hea sigari suitsetamisest, ja oli silmatorkav, millise mõnuga ta seda suitsetas, nagu oleks ta sellega enesele tahtnud tasuda lihtsa söögi eest. Ma ei katsunud enam tutvust temaga edasi arendada, aga meie teretasime alati viisakalt, kui teineteisest mööda läksime.

Paremat tegevuspaika mingi salapärase sündmuse toimepanemiseks poleks dr. Gravenhag naljalt leida võinud. Harva tuli keegi sellesse nurka, üsna kaugelt kostis siia maantee ja raudtee mürin, ja kohalikud inimesed olid kõik nürimeelsed ja ükskõiksed. Peremees oli alatasa pooljoobnud, ta naine viibis ühtsoodu köögi aurus ja vana Elias traavis poolpimedalt ümber. Et ta aga igapäev võõrastemajast suvilasse sööki kandis, kuulis viimaks ikka seda ja teist.

Räägiti, herra olevat olnud haige mõne päeva, nüüd aga jälle jalul. Jälle võis kuulda

ta samme üleval, suures toas. Omast luurepaigast katsusin vahest kinni püüda Marcus Friisi varju, ometi ei läinud see mulle iial korda. Ta ei näidanud end iial enam rõdul ja aknaeesriided olid alati maha lastud. Oli kuulda, herra silmad ei pidavat kannatama päikese valgust.

Mõni päev möödus, ilma et oleks midagi juhtunud. Ühel kenal suvehommikul aga, kui ma võõrastemaja toas kohvi jöin, rääkis Elias, suvila elanikud tahtvat ära reisida. Hilja õhtul olevat telegramm tulnud, mis kutsuvat neid Jüütimaale. Mis põhjusel, seda Elias ei teadnud, kuid suvila omanikule ei tegevast see kahju, sest et tüür kogu suve eest olla ette maksetud.

Reisikohvrid olevat juba pakitud, herrased mõtlesid õhtul sõita, pimedas, nagu olid tulnud. See oli 13. või 14. juuni, ma ei mäleta täpselt päeva. Siis selgus mulle, et ettevalmistused olid lõpul ja et see, mis pidi sündima, oli tulemas. (Järgneb.)

LISAKS RASPUTINI TAPMISLOOLE.

Lisaks Purishkevitshi jutustusele, toome mõned väljavõtted Prantsuse saadiku Maurice Paléologue'i mälestustest.

Laupäeval 30./17. detsembril 1916 kirjutab Paléologue oma päevaraamatus:

Kella seitsme paiku õhtul teatab mulle minu usaldatav teadete muretseja, et Rasputin on täna hommikul ühel söömingul Jussupovi palees tapetud. Tapjad olevat noor vürst Felix Jussupov, suurvürst Dmitri Pavlovitsh ja Purishkevitsh, riigivolikogu äärmise parema tiiva juht. Kaks või kolm naist kõrgemast seltskonnast olevat söömingust ka osa võtnud. Seda teadet hoitakse veel suures saladuses.

Enne kui Pariisi telegraferin, katsun seda teadet kontroleerida.

Lähen kohe krahvinna K. juure. Krahvinna telefoneerib oma sugulasele proua Golovinile, kes on Rasputini sõbranna ja eestkostja. Nutune hääl vastab temale läbi telefoni:

— Jah, „isa“ on täna öösel ära kadunud. Ei ole teada, mis temast on saanud... Hirmus õnnetus!

See sõnum laguneb õhtul Jaht-Klubis laiali. Suurvürst Nikolai Mihailovitsh keeldub seda uskumast, öeldes:

— Juba kümme korda on meile Rasputini surmast teatatud. Ja igakord on ta uuesti üles tõusnud, võimsamana kui kunagi!

Ta telefoneerib siiski ministrite nõukogu esimees Trepovile, kes temale vastab:

— Tean ainult, et Rasputin on kadunud. Arvan, et ta on tapetud. Mina ei või midagi rohkem teada saada: salapolitsei ülem on asja oma kätte võtnud.

Pühapäeval, 31. detsembril 1916:

Rasputini surnukeha on ikka veel üles leidmata.

Keiserinna on kui hullumeelne südamevalust. Ta palus keisrit, kes Mohilevis viibib, et ta kohe tema juure tuleks.

Mulle kinnitatakse teadet, et tapjad on vürst Felix Jussupov, suurvürst Dmitri ja Purishkevitsh. Ühtegi daami ei ole söömingul olnud.

Otsustades selle vähese järele, mida olen võinud teada saada, on Purishkevitshi osavõtt see, mis kurbloole tema tõsise ja suure poliitilise tähenduse annab. Suurvürst Dmitri on tore poiss, 25 aastat vana, teguvõimas, tuline isamaalane. Ta võib lahingus suurt vahvust ilmutada, kuid ta on kergemeelne, tormikas. Minule näib, et ta mõtlematult sellesse õnne-mängu on tormanud.

Vürst Felix Jussupov on 29 aastat vana. Ta on elava mõistusega ja esteetiliste maitsetega, kuid tema dilettantism meeldub natuke liig loomuvastastesse unistustesse, pahe ja surma kirjanduslikkudesse kujudesse. Kardan, et ta Rasputini tapmises on kõige pealt näinud

stsenariumi, mis väärrib tema armsamat kirjanikku Oscar Wilde'i. Igal juhtumisel sarnastavad teda tema kalduvused, tema nägu ja tema viisid hoopis rohkem Dorian Gray kangelasele kui Brutusele*).

Purishkevitch aga, kes on üle viiekümne, on doktriini ja tegevuse mees. Tema on õigeuskliku isevalitsuse esivõitleja. Tema kaitseb sama tuliselt kui andekalt väidet, et tsaar-isevalitseja on Jumalast seatud. Aastal 1905 juhtis ta pahakuulsat tagurlist „Vene rahva ühisust“. Ka oli tema hirmsate juudipogrommide õhutaja ja korraldaja. Tema osavõtt Rasputini tapmisest valgustab äärmise parema tiiva viimase aja poliitikat. See näitab, et isevalitsuse poolehoidjad, tundes end keiserinna hullumeelsest tegevusest ähvardatud, on otsustanud endid kaitsta, keisrist hoolimata, ja kui tarvis, keisri vastu...

Esmapäeval, 1. jaanuaril 1917:

Keiserinna käsul arreteeris eile keisri kindral-adjutant Maksimovitsh suurvürst Dmitri, kes peab oma paleesse (Nevski prospektil) politsei valve alla jääma.

Teisipäeval, 2. jaanuaril 1917:

Rasputini surnukeha leiti eile väikese Nevka jää vahelt, Krestovski saare kõrvalt, Beloselski palee ligidalt.

Kuni viimase silmapilguni lootis keiserinna, et „Jumal hoiab temale tema trööstija ja ainsa sõbra“.

Politsei ei luba avaldada vähematki üksikasja tapmise kohta. Pealegi peab salapolitsei juurdlust nii suures saladuses, et veel täna hommikul ministrite nõukogu esimees Trepov pidi suurvürst Nikolai Mihailovitsh'i järeleparimiste peale vastama:

— Vannun teile, kõrgus, et juurdlust peetakse minust mööda minnes. Mina ei tea sellest kõige vähematki.

Kui rahvas üle eile Rasputini surmast teada sai, läks pidutsemine lahti. Suudeldi üksteist uulitsatel; mindi Kaasani Jumala-Ema kirikusse küünlaid põletama.

Kui kuulda saadi, et ka suurvürst Dmitri tapjate hulgas on, tekkis kirikus tung Püha Dimitri kujude ees, kellele küünlaid rutati panema.

Grishka tapmine on ainsaks jutuaineks nendes lõpmatuks naistesabades, kes lume ja tuule käes karnide ja vürtspoodide ees liha, suhkru, tee jne. jagamist ootavad. Nad jutustavad, Rasputin olevat elavana Nevkasse visatud, ja ütlevad: „Paras koerale!“ («Собака собачья

мерть!») Nad sosistavad ka, suurvürstinna Tatjaana, keisri teine tütar, olevat kavalergardi mundris tapmisel pealtvaatajaks olnud, et kätte maksta Rasputinile, kes teda oli tahtnud vägistada. Ja et oma kättemaksuhimu täielikult rahuldada, olevat ta surmakrampides lamava Grishka enda ees lasknud ära kohitseda.

Veel teine rahvajutt: „Rasputin hingas veel, kui ta Nevka jää alla visati. See on väga tähtis, sest nüüd ei saa ta kunagi pühaks...“ Vene rahva keskel valitseb tõesti usk, et uppunuid ei või pühaks kuulutada.

Kolmapäeval, 3. jaanuaril 1917:

Niipea kui Rasputini surnukeha Nevkast välja oli tõmmatud, viidi ta salaja Tshesma varjupaika, mis asub Tsarskoje Selo teel, viis kilomeetrit Peeterburist.

Kui professor Kossorotov surnukeha läbi oli uurinud ja haavad üles võtnud, lasti lõikussaali õde Akuliina, noor nunn, kellega Rasputin oli tuttavaks saanud Ohtai kloostriks, kus ta tema seest kuradi välja ajanud.

Keiserinna käsul hakkas Akuliina üksi ühe sanitaariga surnut riidesse panema. Peale tema ei lubatud kedagi surnu juure.

Vaga Akuliina, endine kurjast vaimust vaevalu, pesi terve öö surnukeha, võidis tema haavu, riietas tema uute riietega ja pani ta kirstu. Lõppeks pani ta temale rinna peale ristikuju ja käte vahele keiserinna kirja. See kiri käib järgmiselt (sain kirja teksti proua T-lt, kes oli „püha isa“ sõbranna ja on väga lähedas läbikäimises õe Akuliinaga):

Minu kallis kannataja, anna mulle oma õnnistust, et see minuga oleks sel valulisel teel, mida mul siin maa peal veel käia tuleb. Mäleta meid sealt ülevalt taevast oma pühade palvetega!

Aleksandra.

Järgmisel hommikul, s. t. eile, tulid keiserinna ja proua Võrubova oma sõbra põrmu juure palvetama. Nad katsid surnukeha lilledega, pühakujudega ja nutulauludega.

Kui palju kordi Tsarskoje Seloos käies olen Tshesma varjupaigast mööda läinud! Ta paistab puude vahelt. See on endine lõbuloss, mille Katariina II laskis ehitada. Sel aastaajal, talvises looduses, udusel ja lumisel lagendikul, on see loss süngel. See oli täiesti paras ümbur eilsele näitemängule. Saatuslik tsaarina oma hukatusliku seltsilisega nutmas jõleda matsi ülestursunud keha ees, keda nad nii hullumeelselt armastasid ja keda Venemaa igavesti neab! Kas on ajaloo suur imetegija välja mõelnud palju pateetilisemaid episoodid?

Keskööl viidi kirst proua Golovini ja kolo-

*) Julius Caesari tapja.

nel Lomani saatel Tsarskoje Seloosse ja asetati keiserliku pargi kabelisse...

Nelja päeval, 4. jaanuaril 1917:

Sestsaadik kui suurvürst Dmitri Pavlovitshi tema Nevski prospekti palees arrestis peetakse, on sõbrad tema julgeoleku pärast rahutud. Neil on põhjust karta, et siseminister Protopopov tema ära laseb tappa. Salapolitseid tahtvat ette käänta põgenemiskatset. Politseinikud pidavat tunnistama, et suurvürst ähvardanud teda, mispärast ta end sõjariistaga pidanud kaitsma.

Et igaks juhtumiseks valmis olla, andis ministrite nõukogu esimees Trepov Peeterburi kubernerile kindral Kabalovile käsu suurvürsti palee ette jälgvää posti välja panna. Nii on siis nüüd iga politseiniku kõrval vahisoldat, kes teda valvab.

Reedel, 5. jaanuaril 1917:

Et avaliku uudishimu oletusi ja uurimisi kõrvale juhtida, laotab salapolitseid laiali kuuldusi, mille järele Rasputini surnukeha tema kodukülasse Pokrovskojesse Tobolski kubermangu või ühte Uraali kloostrisse saadetud.

Tõeliselt oli aga matus eile öösel Tsarskoje Seloos. Matmist toimetati suures saladuses.

Rasputini haud on tehtud krundile, mille proua Võrubova ja kaks Moskva kaupmeest keiserliku pargi kõrval Aleksandrovka ligidal ostsid, et sinna väikest palvemaja ja varjupaika ehitada. Umbes ühe kuu eest käis metropoliit Pitirim seda krundi pidulikult sisse õnnistamas.

Ainukesed matuselised olid keiser, keiserinna, nen-

Endine Saksa kroonprints, kellele Saksa valitsus luba andis koju tulla.

Baieri mässujuht Hitler.

de neli tütart, Protopopov, proua Võrubova, kolonellid Loman ja Maltsev ja koja-preester Vassiljev, kui matusetalituse toimetaja.

Keiserinna laskis endale anda „kannataja Grigori“ verise särki, mida ta hoiab kui pühadust, kui palladiumi, millest oleneb keiserliku perekonna saatus...

* * *

Rasputini surnukeha äräpõletamisest jutustab Paléologne oma päevaraamatus 23. märtsil 1917.

Eile õhtul kaevati Tsarskoje Seloo kabelis Rasputini kirst salaja välja ja viidi Pargolovo metsa, mis 15 versta Peeterburist põhja poole.

Seal, raismiku keskel, olid soldatid ühe sapööriohvitseri juhatusel kuusehalgudest suure riida üles teinud.

Kui kirstul kaas pealt ära oli võetud, tõstsid soldatid surnukeha sealt keppide abil välja, sest nad ei julenud teda mädanemise pärast oma kätega puutada, ja upitasid ta suure vaevaga puuriida otsa. Siis kallasis nad riidale petrooleumi ja süütasid ta põlema.

Surnukeha põletamine kestis üle kuue tunni, kuni koiduni.

Hoolimata jäisest tuulest ning kibeda ja haiseva suitsu pööristest, mis põlevast riidast tulid, seisis mitu sada talupoega terve öö tule ümber, tummalt ja liikumata, vaadeldes kohmetusega, kuidas leegid pikkamisi ära neelasid jumalamehe, tsaari ja tsaarina sõbra.

Kui tuli oma töö oli teinud, korjasid soldatid surnukehast järelejäänud tuha kokku ja matsid ta lume alla.

Tõlkinud J. A.

LORD NELSONI VIIMANE ARMASTUS.

SCHUMACHERI AJALOOLINE ROMAAN.

Tõlkinud E. J.

Põlglikult naeratas sir William, kui ta kirja läbi oli lugenud.

„Mu jumal, naised ei peaks poliitikat tege- ma. Omas sentimentaalsuses usub ta tõesti, et tema Malta oleks saanud, kui meie Palermo oleksime jäänud. Ei märka veel täna, miks mind ära kutsuti.“

Kohkunult vaatas Emma temale otsa.

„Mitte hukkamiste pärast?“

Sir William löi käega.

„Selle tühja asja pärast? Osalt Malta pä- rast. Et temale selle saare olin lubanud, mui- dugi ainult suusõnaliselt. Peaasjalikult aga Ferdinandi pärast. Mõistad? Tema on ennast Maria Carolinast lahti ütelnud. Meie aga ole- me temaga ühendatud, võiksime Inglismaale rohkem kahju kui kasu tuua. Sellepärast pidid välisasjade lordid minu asemele uue mehe pa- nema. Ja Ferdinandi nõudmine minu ärakut- sumises tuli parajal ajal. Lordid jõudsid talle veel selgeks teha, et see tema ja Actoni huvi- des sündinud. See hea Nazone! Ta kujutab endale ette, et ise valitsema hakkab. Usub, et Acton ainult tema käskusid täidab. Kahju, kahju, et ma seal pole, kui Malta küsimus lõ- pulikult lahendub.“

Ferdinandi kohmetut nägu järele aimates, hakkas ta kahjurõõmsalt naerma.

* * *

Kojutulek...

Tormilise sõidu peale üle kaanali jõudsid nad 6. novembril Yarmouth'i.

Mõõtmatu rahvahulk ootas neid kaldal, ümbritses kangelast, kiitis tema tegusid.

Nelson pani seda vaevalt tähele. Rahutult eksles tema pilk ringi.

Kuid keegi tema perekonnast ei olnud tul- nud teda tervitama, ei isa ega tema naine...

Huuled kokku surutud astus Nelson uhkesse vankri, mille talle Londoni linn vastu oli saat- nud. Ei jäänud enne rahule, kuni Emma, sir William ja mrs. Cadogan tema juure istusid.

Emma mõistis teda väga hästi. Teadis, et ta neid laimujutte tundis, mis teda ja Emmat mustasid. Kuid ta ei põgenenud. Võttis võit- luse vastu. Uhke oli ta ja truu...

Suurlinna väraval võttis teda lord-mayor vastu. Kiitis kõlavates sõnades tema tegusid, tema igavesest kuulsust. Kutsus teda järgmiseks päevaks Guildhall'i banketile, et talle Niili võit-

luse eest linna aumõõka anda. Ulatas talle siid- padjal kuldmedali.

Nelson tahtis vastata. Kuid samal hetkel tungis läbi rahvamurru vana mehike pikkade lumivalgete juustega tema poole.

Nelson karjatas, hüppas vankrist ja langes talle naerdes, nuuksudes kaela, kattis suudlus- tega seda rauganägu. Siis viis ta tema, vaa- tamata vastuvõtu pidulikkuse peale, vankrisse ning tutvustas teda Emma ja sir Williamiga.

„Mylady, sir William, see on minu armas isa! Ja siin, isa, siin on lady Hamilton ja sir William, kellest ma sinule sageli olen kirjuta- nud. Lady Hamilton, minu kõige parem, ainuke sõbranna. Lady Hamilton, isa, on Abukiri võitja!“

Vana mees vaatas tunnistades Emmale otsa. Kuid tema näole ilmusid varjud. Tasakesi noo- gutas ta pead, nagu mõistaks ta kõik.

„Teie olete väga ilus, mylady!“ ütles ta lõpuks. „Tohin ma teid tänada kõige hea eest, mida olete teinud minu pojale?“

Kõige hea eest...

Emma mõistis, miks ta seda ütles. Miski nagu kibedus tärkas temas.

Siis aga mõtles ta selle peale, et ta Nelsoni isa oli. Et ta teisiti sugugi tunda ei võinud. Et tema süda täis muret ja piina pidi olema. Kum- mardus sügavasti, võttis tema käe ning silitas seda õrnalt, pehmelt, nagu andeks paludes...

„Ja lady Nelson?“ küsis äkki sir Williami pilkav hääl. „Kas lady Nelson pole Londoni tulnud Inglismaa uhkust vastu võtma?“

Nelson kohkus. Vaatas põnevalt isale otsa.

Vana mees punastas.

„Fanny on Londonis,“ ütles ta kogeledes. „Omas majas Arlingtoni tänaval. Meie pidime kaasa tulema. Kuid ta ei tunne ennast ter- vena.“

Tuksatus libises üle Nelsoni näo. Vaevaga enda üle valitsedes jättis ta lordmajori ja saa- dikud jumalaga, lubas banketile tulla, istus isa- ga vankri ning andis märku edasisõitmiseks.

Talle tuli meele, et sir William Beckford oma maja temale tarvitada oli annud; ta nimetas kutsarile aadressi.

Nerot võõrastemaja, Kingstreet...

Vihaselt tuli Nelson banketilt tagasi.

Tahtis tema naine kätte maksa, avalikku skandaali tekitada, oma meest kogu Inglismaa ees häbistada?

Lordmajor oli teda isiklikult kutsunud, tema oma nõusolu annud. Aga kui Nelson Guildhalli ilmus, ei olnud teda veel seal.

Kaua oodati teda. Lõpuks saadeti käskjalg.

Tühja fraasiga oli see tagasi tulnud. Lady Nelson olevat haiglane.

Kuid Nelson ei mõtelnudki ennast tema poolt ilma narriks teha. Veel banketi kestes oli ta asjaajajat mr. Haslewood'i kohustanud temaga läbi rääkima ning lahutust nõudma...

Kaks päeva hiljem tuli ta maha-löödult advokaadiga ühelt konverentsilt tagasi.

Lady Nelson oli temale ettepaneku

TALLINNA ALLOHVITSERIDE KOOL LAAGRIS suvel 1923. a.

Kuulipildurite kompanii.

Vastas, kus mees on, et sinna ka naine kuulub...

Metsik viha valdas Nelsoni. Ei lähe tema naine, siis läheb ta ise. Mis takistas teda jälle teenistusse astumast? Tema tervis oli kaunis hea, uus sõda tulekul, hertsog Clarence oma abi pakkunud, vana viha-vaenu admiraliteedis lahendada...

* * *

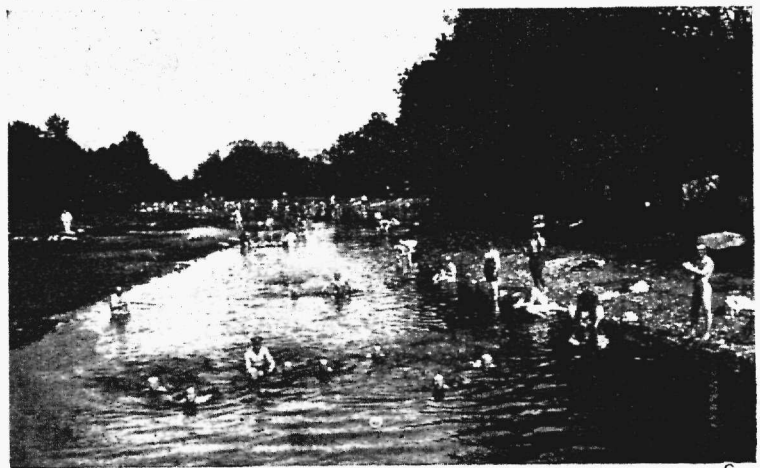
Kuulipildurite kompanii on korraldunud lõunasöögile minekuks.

lasknud teha oma suhteid lady Hamiltoniga lõpetada. Kunagi ei oleks tema nõus lahutama.

Siis oli Haslewood neist juttudest kõnelenud, mis linnas, salongides ja hoovis liikusid. Ahnelt olid kurjad keeled selle skandaali üles võtnud, juba algust teinud valesid tõelikkusesse põimida, Emma ning sir Williami kohta kõige alatumaid laimdusi laiali laotada.

Nelson oli sõpra palunud läbirääkimisi jätkata, lady Nelsoni meelitada, et see Londonist lahkuks, oma ärasõiduga kuulujuttudelt aluse riisuks. Ükski ohver ei oleks temale selle eest liig suur...

Kuid ka sellega ei olnud lady Nelson nõus.

Sport jões vabal ajal.

Emma veetis hirmsaid päevi.

Kartuses, teda veel rohkem kompromiteerida, oli Nelson ühisest korterist lahkunud. Ei

julenud ennast enam avalikult Emmaga näidata. Läks ainult harva tema juure, kui ta kindel oli, et ta üksi on.

Sir William selle vastu tahtis uhkelt elada. Tasuks oma kolmekümne teenistusaasta eest lootis ta Inglismaa peeriks saada. Ta üüris Piccadillys toreda võorastemaja, võttis oma vanu sõpru vastu, andis ülemkoja lordidele, õue võimukandjatele hiilgavaid pidusid.

Naeratades pidi Emma armastusväärset perenaist mängima, külalistele oma kuulsaid attetüüde näitama, oma Kelti laule laulma, kuna ta ise valudes ning surmahirmus piinles.

Laps... Veel mõni nädal, siis on ta käes...

Tema aga pidi teda varjama. Pidi oma keha kokku nõõrima, et ta sagedasti enam hingata ei saanud, et tal süda ähvardas seisma jääda...

1. jaanuaril sinise lipu aseadmiraaliks nimetatud, sai Nelson 9. käsu viibimata Plymouth'i minna. „San Josef'i“ komando oma peale võtta ja lord Saint-Vincenti laevastikuga Torbay's ühineda.

Kohkunult tuli ta Emma juure. Tegi endale etteheiteid, et ta rutanud ja teda nüüd neil rasketel tundidel üksi pidi jätma. Ei teadnud, mis teha.

Emma aga ei heitnud meelt. Naeratas vaid tema rahutuse üle. Ta oli kõik ette näinud, täielise plaani kokku seadnud, juba tarvilikke samme teinud, et seda teostada.

Kui sünnitusaeg lähenes, kaebaks ta palavikuhoogude üle, taanduks täiesti oma tubadesse ning heidaks voodi. Sir William elas võorastemaja teisel pool otsas. Ei külastanud teda juba ammu ette teatamata. Ta ei paneks midagi tähele.

Emal kui endisel külanaisel oli kogemusi küll, et ämmaemandaks olla.

Nii pea kui need nädalad möödunud, viiks Emma lapse kellegi naise juure, kes kohustunud oli teda hoolsasti kasvatama, ilma kellelegi sellest kõnelemata. Emma tundis mrs. Gibson'i juba ammu ajast kui osavat inimest, keda usaldada võis, kui talle head tasu makseti.

Siiski oli Emma ettevaatlik olnud, oli mrs. Gibson'ile ütelnud, et ta oma sõbranna, kellegi mrs. Thomson'i ülesandel toimib, kes sunnitud oli oma eksisammu ootavat vilja kellegi noore meriväehvitseriga oma mehe eest varjama.

Kas ei olnud nõnda kõik hästi korraldatud, saladus hoiatud?

Ka võis Nelson seda ettekäänat tarvitada, et Emmaga vabalt korrespondeerida. Seepärast oligi ta mrs. Thomsoni kallikese meriväe-

ohvitseriks teinud. Nagu Emma mrs. Thomsoni kaitseks, nõnda kaitseks Nelson tema kallimat, kes tema laeval teenib. Selle noormehe nimel võis ta vabalt Emmale kui mrs. Thomsonile kirjutada. Langeks mõni neist kirjadest vale kätte, jääks tõde siiski varjule.

Vaimustatult kiitis Nelson selle nõu heaks. Nagu kivi oleks tema südamele maha veerenud.

13. jaanuaril reisis ta Plymouth'i.

Viimsel silmapilgul tuli ta veel Emma juure, näitas talle kirja, milles ta lady Nelsonile oma lõppotsuse teatas temast igavesti lahkuda.

London, 13. jaanuar 1801.

Kallis Fanny!

Jumal olgu tunnistajaks, et sinus ega sinu olekus mulle miski õigust ei anna sinuga oma vahekorda katkestada. Siiski pean sinust lahkuma. Ma ei või teisti.

Kõik, mis minu võimuses seisab, olen teinud, et sinu materjiaalset seisukorda kindlustada. Kui ma suren, siis osutub see. Minu ainus soov on, iseendale jääda.

Kuna ma sinule, su tulevasele elule kõike õnne soovin, olen

sinu alandlik

Nelson-Bronte.

Kolmaskümmes kuues peatükk.

Ööl 29. jaanuaril sündis laps.

Veel üleelatud valudest värisedes nõudis Emma paberit, et Nelsonile paar sõna kirjutada. Kohe sai ta vastuse.

Nelson oli rõõmust kui meeletu. Nuttis, palus, tegi kõikisugu narritempe. Ei mõtelnud muu kui ainult oma naise ja lapse peale.

2. veebruaril sai ta käsu „Saint George'ile“ üle kolida, Portsmouth'ist sõjaväge laevale võtta ja Yarmouth'i purjetada. Seal pidid nad Kopenhaagenisse suunduma, et Daanimaad sundida Põhjariikide erapooletusest loobuma.

5. veebruaril saatis ta Londoni järgmise kirja.

Austatud mrs. Thomson!

Teie sõber on õnnelik, et Teie jälle terve olete ja lapse kasvatajale olete üle annud. Ta palub aga mind Teile teadustada, et meil mitte kombeks pole last enne kuud või kuut nädalat ristida. Ka loodame meie enne ärasõitu Balti merre veel kord linna tulla võivat. Kui Teie

nõus olete, paneb ta ette, seda aega ristimiseks valida. Oleksin rõõmus temale vaderiks olema, samuti ka lady Hamilton.

Edasi soovib Teie sõber väga, et last Horatiaks nimetataks ja ta kui Johem ja Morata Etnorb'i*) tütar sisse kantaks. Kui Teie liignime tagurpidi loete ja eesnimede tähed ümber paigutate, leiab oma paremate ja avameelsemate sõprade nimed.

Teid ja lady Hamiltoni Teie sõbra kui ka minu poolt tervitades jääb Teie alandlik
Nelson-Bronte.

TALLINNA ALLOHVITSERIDE KOOL LAAGRIS suvel 1923. a.

Kuulipildurite kompanii lõunasöögil.

Ah, ainult üks tund oli tal aega, Siis pidi ta jälle minema, et „Saint George'iga“ Portsmouth'i, seal juba 28. Yarmouth'i purjetada.

Ta oli nagu segane vaimustusest ema üle, igatsusest lapse järele. Ei lakanud varem, kuni Emma enese riide oli pannud ja temaga mrs. Gibsoni juure sõitis.

Seal põlvitas ta jälle väikese voodikese ees. Neelas oma pilkudega seda tillukest nägu. Ootas

Kuulipildurite kompanii lõunasöögi kättesaamisel.

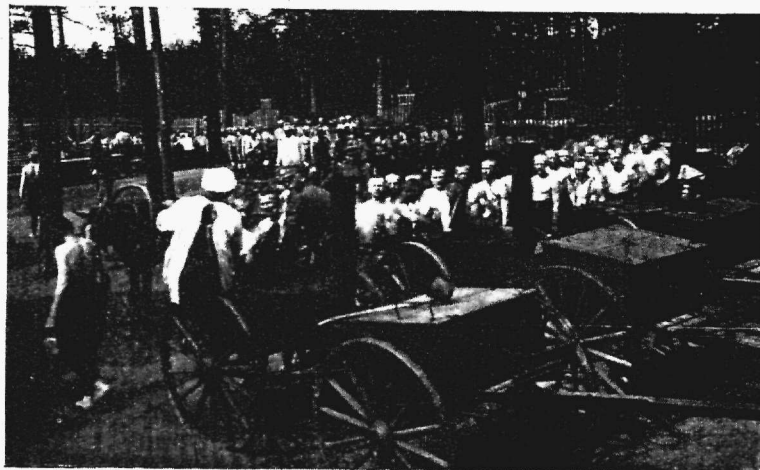
22. veebruaril õhtul astus Nelson äkki Emma tuppa, langes tema ette põlvili, suudles tema jalgu, tema kleidi palistust, käsi, mida ta ehmuks temale vastu sirutanud. Jäi tema ette lamama, nagu mõne jumalanna ette; vajutas oma pea tema sülele, pani tema käed oma pähe, nagu peaks ta teda õnnistama.

„Minu lapse ema!“ sosistas ta. Ikka ja ikka jälle. „Minu lapse ema!“

Siis kargas ta püsti. Teatas mõne sõnaga.

Salaja oli ta tulnud, ilma loata. Ei olnud teel puhunud, ei söönud ega maganud.

*) Tähemäng Emma ja Horatio Bronte'st.

Lõunasöögi kätteandmine.

kuni uinuv laps oma suured, sinised silmad avas.

Milline ime! Püha Jumala ime!

Nüüd ei tahtnud ta enam minna. Tahtis

isamaad, kuulsust, võitu jätta ja oma lapse juure jääda.

Alles kui Emma tema au puudutas, teda tema armastuse nimel vannutas, ärkas ta omast noorest isalikust joovastusest. Järgis Emmale ootavale vankrile, jättis ta jumalaga.

Kas ei viibanud temale uus, kõrge, püha ülesanne? Lapse eest pidi ta muretsema...

Yarmouth, 1. märtsil 1801.

Minu naine!

Luba sind nõnda nimetada. Taeva ja Jumala ees oled sa seda. Minu naine, minu südamest armastatud tore naine!

Oliver toob sulle selle kirja. Nõnda võim ma avalikult ja vabalt sinuga kõneleda.

Teadma pead sa, minu Emma, et ilmas miskit pole, mida ma ei teeks, et sinuga ja oma lapsega ühes elada.

Ma armastan sind, ma armastan sind!

Kedagi pole ma enne sind armastanud. Kunagi ei olnud ma suuremat armastuspanti näinud, kunj sa mulle oma hinge avasid. Ja ka sina ei ole kellegile seda kinkinud, mida meie puhtaks, õiglaseks armastuseks nimetame...

Minu jumaldatud Emma ja minu isamaa — ainult need kaks elavad mu hinges. Usalda mind, usalda mind! Kunagi ei pea sa minus pettuma...

Sinu armsad kirjad põletan ma kõik ära. See sünnib sinu kasuks. Ja ma palun, põleta ka minu omad. Kui ainult üks kutsumata kätte langeks või mõni sinult võetaks — siis langeks terve ilma laim meie peale ja avaneksid meie vahekorra saladused*).

Suudle ja õnnista meie kallist Horatiat, nagu sind vaimus suudleb ja õnnistab sinu ainult sind armastav

Nelson-Bronte.

(Järgneb.)

NIKOLAI II PÄEVARAAMAT**).

Möödunud aastal avaldas Vene kirjastusühisus „Slovo“ Berliinis kaks paksu annet viimase Vene keiserinna Aleksandra Feodorovna kirju oma mehele, keiser Nikolai II-le. Kumbki neist annetest sisaldab nende väga huvitavate kirjade ingliskeelse algteksti ja venekeelse tõlke. On teada, et need kirjad kui ka Nikolai II päevaraamat leiti pärast keiserliku perekonna tapmist ühest puukastikesest, mis keisril kaasas oli, ja anti nõukogude valitsusele üle.

Moskva ajakirjas „Krasnõi Arhiv“, vihk III, ilmus Sergejevi sulest lühike artikkel Aleksandra Feodorovna kirjade Berliini väljaande kohta. Võrreldes „Slovo“ väljaande teksti kirjade Moskvast hoitavate algupäranditega, leiab autor, et „Slovo“ väljaanne on tehtud ära kirjade järele, mis kirjastajad on osanud endile muretseda, ja et avaldatud tekst, mõned vead välja arvatud, vastab algupärandile.

Nikolai II päevaraamat, mille ka „Slovo“ kirjastus avaldanud, on nähtavasti puudulikum ära kiri algupärandist. Vaikides sellest, kust need oma teksti on saanud, seletavad kirjastajad raamatu eessõnas, et Nikolai II pidanud oma päevaraamatut kümneid aastaid — peaaegu

kuni oma surmani — haruldase korrapärasusega.

Muidugi ei ole avaldatud päevaraamat kaugeltki täielik (see moodustaks tosina köiteid). On toodud ainult katkendid 1. jaanuarist 1890 kuni 5. augustini 1906, ja needki paljude väljajätete ja vahedega, mis ulatavad mõnest päevast tervete aastateni.

Nende väljajätete ja lühenduste pärast kaotab see väljaanne palju oma ajaloolisest väärtusest, kuid ka katkendlisena on see päevaraamat ülihuvitav dokument. Ta valgustab tähtsalt Nikolai II hingeelu, selgitab tema valitsemist ja kõiki selle ajajärgu vigu ja meeletusi, kus valitsus, ja iseäranis keisrikoda, näisid Venemaad ja tema dünastiat teadlikult hukatusse viia tahtvat.

Nagu öeldud, algab avaldatud päevaraamat aastaga 1890. See on tähtis aasta tulevasele keisrile, kes tol ajal alles troonipärija oli: ta tähendab suurt muutust tema elus. Tulevane kei-

*) Nelson tunnistas omas testamendis Horatia oma tütreks, ilma et lady Hamiltoni tema emaks oleks nimetanud. Lady Hamilton ise salgas seda kogu eluaeg, et ennast mitte Inglismaa seltskonnas kompromiteerida. Kui hästi ta seda saladust hoidis, on sellest näha, et Horatia järelepärimised oma ema kohta täiesti tagajärjetuiks jäid. Alles Pettigrew'i pärastine Thomson-korrespondentsi leidus tõi saladuse päevavalgele.

***) Eelseisev analüüs ja kokkuvõte on toodud Biensstocki järele ajakirjast *Mercure de France*.

ser on oma õppimise lõpetanud „lõpulikult ja jäädavalt“, nagu ta ise kirjutab. Siin on jutt nimelt erilisest, sõjaväelisest õppusest, mida temale andsid kaks sõjaakadeemia professorit. kindralid Leer ja Pusõrevski. Mis puutub üldisse haridusse, siis oli see Nikolail juba mõne aasta eest „lõpetatud“. Krahv Witte oma „Mälestustes“ teeb mitmel puhul pilkavaid ja julme märkusi Nikolai II hariduse ja kasvatuse kohta. Toetudes Pobedonostsevi tunnistusele ütleb Witte, et professorid pidid Nikolai II-le ainult loenguid pidama, aga ei tohtinud tema teadmisi katsuda.

Nagu tema päevaraamatust näha, ei huvita tol ajal miski asi tulevast Venemaa keisrit, välja arvatud orgiad, teater, ballid ja mõningad sõjaväelised harjutused. 6. jaanuaril 1890 kirjutab ta oma päevaraamatus:

„Oleksin tahtnud palju oma husaaride kompaniiga harjutusi teha, kuid unustasin papalt luba küsimast. Jumalateenistuse ajal olin tädi Maria kõrval. Einet võtsime malekiitsaalis. Vorontsov ja tädi olid meiega uisutamas. Hullasime ja jooksisime kui hullud. Teed joodi Ksenia juures Shermetjevitega. Sõime kell ½8 ja siis läksime Mihaili teatrisse, kus „M-lle Eevat“ mängiti — väga kena asi.“

Nii kestab see väikeste teisenditega igapäev. Näiteks kirjutab ta reedel, 12. jaanuaril:

„Tõusin kell ½11 üles. Usun kindlasti, et mul on miski unehaigus, sest mind ei suudeta kuidagi äratada. Võtsin vastu leitnant Mashkovi, kes kaks aastat Abessiinias mööda saatis. Läksime uisutama ilma Vorontsovita. Pärast kergemat lõunat läksime Aleksandri teatri. Oli proua Savina tuluõhtu. Mängiti „Vaest pruuti“. Õhtut sõime Petja juures. Sõime, jõime ja lõbutsesime palju.“

Ja nii einestatakse aasta läbi Petja juures, Vorontsovi juures, kodus või kaardiväe ohvitseridega. Süüakse, juuakse, lõbutsetakse. See on kõige tühjem ja vaesem elu, millist endale üldse võidakse ette kujutada. Aeg-ajalt kirjutab Nikolai oma päevaraamatusse:

„Olin ministrite nõukogus. Koosolek kestis kakskümmend minutit“.

Pea tuleb ta koju kell 2 hommikul, pea kell 4. Mängitakse palju ruletti. Peaaegu kõik veebruarikuu ülestähendused 1890. aastast on sellesarnased:

„Töötasin pool tundi Pusõrevskiga. Kell ½12 läksin väikese tädi juure, et meie uut näitemängu repeteerida. Sasonov viibis ka proovil ja andis meile nõu. Tädi Olga, onu Mihail ja S. Dolgoruki olid einel. Uisutasime. Oli väga lõbus. Päike paistis nagu kevadel. Kerge eine kell 8, siis läksime Sandro *) poole. Mängiti ruletti. Mina kaotasin 9 rubla. Pärast seda einestati väga lõbusalt ja lauldi kooris.“

See täielik ükskõiksus Nikolai juures riigiasjade vastu ei ilmuta end mitte ainult siis, kui ta veel troonipärija on, vaid ka siis, kui ta juba keisriks on saanud. Terves tema päevaraamatus ei leidu kõige vähematki huvi poliitiliste küsimuste vastu.

Selle eest täidab kõike ta elu, kõike ta olevust suur armastus oma pruudi, Hessi printsessi Alice'i vastu, kes pärast tema naiseks ja keiserinnaks Aleksandra Feodorovnaks sai. Sellest armastusest voolab ta süda üle. Sõda, revolutsioon, talurahva rahunused, Vene sõjavägede kaotused, tööliste tapmised, kõike seda ei ole Nikolai jaoks olemas. See kõik teda põrmugi ei huvita. Temale on olemas ainult tema

armastus ja tema naine.

Saksa keiser Wilhelm tuleb Venemaale oma vennaga, Preisi printsi Heinrichiga. Sellest sündmusest on Nikolai päevaraamatus ainult järgmine lühike märkus:

„Kell ½9 mindi Wilhelmile ja Heinrichile vastu. Sõin nendega suure telgi all.“

See märkus on 1890. aasta maikuust. Tol ajal, manöövrite kestes, pani Nikolai esimest korda tähele kuulsat baleriini Kshesinskajat. kellega temal tekkis vahekord, mis kestis kuni tema abiellumiseni. Vürst Volkonski, kei-

*) Suurvürst Aleksander Mihailovitsh, kes Nikolai II õega abielus oli.

Sinaida Jurjewskaja,

tähtis lauljanna, Tartust pärit, andis „Estonias“ 21. novembril kontserdi.

serlikkude teatrite endine direktor, jutustab oma mälestusis huvitavaid üksikasju selle tantsjanna suurest mõjust, mis temal oli teatrite juhtimises tema vahekorra tõttu troonipärijaga.

6. juulil, pärast mõne manööverharjutuse kirjeldust, kirjutab Nikolai oma päevaraamatus:

„Pärast lõunasööki läksime teatri. Kindlasti huvitab mind noorem Kshesinskaja väga. Öhtut sõin onu Vladimiri pool.“

Umbes samal ajal hakkab Nikolai II oma päevaraamatusse üles tähendama tundmusi, mida temale sisendab tema tulevane naine. Sama aasta 20. augustil kirjutab ta:

„Mu Jumal, iküll oleksin tahtnud minna Ijinskojessa *). Seal viibivad praegu Viktoria ja Alice. Kui mina teda nüüd ei näe, siis pean teda veel terve aasta ootama, ja see on raske.“

Ja 26. augustil:

„Olen endalt kaua küsinud, kas mind pärast manöövreid lubatakse Ijinskojessa minna või mitte.“

Alati truuks jäädes oma tundmustele Hessi Alice'i vastu, kirjutab ta 21. detsembril 1891:

„Täna öhtul olime kolmekesi mamma juures: mamma, mina ja Aprak **). Kõnelesime perekonnaelust, nüüdisaja noorusest, seltskonnast. Tahtmata puudutas see jutuaamine minu hinge kõige tundlikumat keelt, puudutas seda unistust, seda lootust, millest ma päevast päeva elan. On juba poolteist aastat, kui ma sellest papaga kõnelesin. Midagi ei ole sestsaadik muutunud ei paremaks ega pahemaks. Minu unistus on Hessi Alice'i ühel päeval naiseks võtta. Armastan teda ammust saadik, kuid sügavamalt ja kangemalt 1889. aastast peale, mil ta kuus nädalat Peeterburis mööda saatis. Kaua panin vastu oma tundmusele, püüdes end uskuma panna oma püha unistuse teostamise võimatusse.“

Ainukeseks takistuseks, kuristikuks tema ja minu vahel on usuküsimus. Olen peaaegu kindel, et tema minu tundmusi jagab. Kõik on Jumala käes. Lootes tema halastuse peale, vaatan tulevikku rahulikult ja usaldusega.“

Üks kuu hiljem, 29. jaanuaril, tuleb Nikolai sama asja juure tagasi:

„Täna hommikul mammaga juttu ajades vihjas ta Helenet, Pariisi krahviti tütart. See märguanne pani mind täbarasse seisukorda. Olen teelahkmel: mina tahan üht haru minna,

mamma aga näib soovivat, et ma teise haru valiksin. Mis saab nüüd?“

Nüüdsest peale on Nikolai II päevaraamatus ikka rohkem ja rohkem juttu Alice'ist. Oma pika reisi ajal Egiptusse, Indiasse, Jaapani mõtleb ta sagedasti tema peale. Ent reisist endast, kus tsesarevitshi saatsid tema vend Georg, vürst Barjatinski, Kotshubei, vürst Obolenski, vürst Volkonski ja vürst Uhtomski, on Nikolai päevaraamatus vähe juttu: ainult mõni lühike ja huvituseta rida, nagu näiteks see, 17. novembrist:

„Niiluse jõel. Keskpäeval peatusime Leksoris. Käisime templit vaatamas. Siis ruttasime eesli seljas Karnaki templi juure. See on haruldane mürakas. Jõime kohvi meie konsul juures. Pärast lõunat läksime Hommikumaa tantsjannasid vaatama. Nüüd oli juba huvitavam: nad võtsid endid alasti ja tegid mitu tuuri Uhtomskiga.“

Aastatel 1891. ja 1892. oli hirmus ikaldus Venemaal. Avaldatud päevaraamatus ei leidu vähematki märkust selle hirmsa õnnetuse kohta, küll aga algab Nikolai oma päevaraamatut 1893. aastal sõnadega, millega keiser Aleksander III uueaasta õnnesoovide peale oli vastanud:

„Annaks Jumal, et algav aasta sama õnnelikult ja rahulikult mööduks, kui see, mis praegu lõppenud.“

Tulevase keisri ajaviide jääb ka edaspidi endiseks. Tema päevaraamatu märkused on umbes sellesarnased:

„Vahtisime läbi võre Nevski prospektile.“ *)

Teater, söömingud, joomingud näivad olevat, nagu ennegi, Nikolai ainsaks ajaviiteks.

Ent aasta 1894. toob põhjaliku muutuse tema ellu. Aastal 1890. oli Hessi printsess Alice mehe otsimise otstarbel Peeterburi külaskäigule tulnud ja korvi saanud. Ent armastus, mis ta Vene troonipärijale sisendas, pidi kõik takistused võitma. Alice'i vanem õde Elisabet oli suurvürst Sergeil mehel. Elisabeti mõjul, kui ka Aleksander III raske haiguse pärast, võeti troonipärija abiellu astumise küsimus Hessi Alice'iga uuesti üles ja otsustati seekord jaatavalt.

Kahe onu ja hiilgava saatkonna saatel reisis Nikolai Koburgi. Reisist võtavad osa ka keisrikoja vaimulik Janõshev, kellel ülesandeks on tulevast keiserinnat Vene usku pöörda, ja preili Schneider, kes temale Vene keelt peab õpetama. Kihlus on ühendatud

*) Suurvürst Sergei mõisa Moskva ligidal.

***) Nii kutsuti omakeskel vürstinna Obolenskajat.

*) Keiserlik perekond elas tol ajal Anitshkovi palees, Nevski prospektil.

suure toredusega: pruudi vanaema, kuninganna Viktooria, sõidab seks otstarbeks eriti Londonist kohale. Ka keiser Wilhelm, keda see abielu väga näib huvitavat, on kohal.

5. aprillil 1894. kirjutab Nikolai oma päeva- raamatust:

„Mu Jumal, milline päev! Pärast hommi- kukkohvi, kella 10 paiku, tädi juures. Nad tulid, Ernie ja Alice. Ta on üllatavalt ilusaks läinud, aga ta oli näost väga kurb. Meid jäeti üksi. Siis algas meie vahel see kõnelus, mida ma juba ammugi nii väga ihkasin ja ühtlasi ka kartsin. Meie kõnelesime kuni lõunani, kuid tagajärjetult: tema tõrgub ikka usku muut- mast. Ta vaeneke nuttis palju. Lahkusime üksksteisest rahulikumaini.“

Viimaks ikkagi laseb Hessi Alice enda peale mõjuda, ja 8. aprillil on kihlused.

„Imeline, unustamatu päev minu elus! Päev, mis tõi minu kihlused minu kalli, võr- ratuma Alice'iga. Peale kella kümnet tuli ta tädi Micheni*) juure. Kõnelesime ja tegime üksksteisele avaldusi. Mu Jumal, milline mägi langes meie õlgadelt! Kui väga rõõmustavad nüüd minu kallid, isa ja ema! Terve päeva käisin ümber kui uimane. Ma ei saanud õieti aru, mis minuga juhtus. Wilhelm oli kõrval- toas ja ootas onude ja tädidega meie kõneluse lõppu. Kohe läks ta Alice'iga kuninganna juure, siis tädi Maria juure, kus terve pere- kond rõõmu pärast üksksteist suudles. Pärast einet mindi kiriku, kus tänujumalateenistust peeti. Siis läksime Rosenause, kus väikese poisu sünnipäeva puhul ball korraldati. Mul ei olnud lusti tantsida. Jalutasin aias oma pruudiga. Istusime seal. Ma ei suuda kui- dagi uskuda, et minul pruut on. Tulime koju kell ¼7. Seal oli juba hulk telegramme.“

Nüüd viideti terved päevad kalli pruudiga. Nad loevad üheskoos Inglise ja Prantsuse romaane. Ent varsti peab tsesarevitsh Krimmi sõitma, sest Aleksander III seisukord muutub tõsiselks.

Pärast ametlikku kihlust jätkab Nikolai oma päeva- raamatu pidamist, kuid selle laad muutub nüüd natuke, sest Nikolai avab seal leheküljed ka oma pruudile. Pruut ei oska veel Vene keelt. Ta kirjutab Inglise keeles päeva- raamatu lehtedele hulga märkusi, mis teda väga iseloomustavad. Kirglike ar- mastusavalduste kõrval sisaldavad need mär- kused õnnistuse palveid Jumalale, vaimulikke ja moraalse sisuga salme Inglise, Prantsuse ja Saksa raamatust.

Nüüdsest peale algab selles päeva- raamatus päris armastuse duett:

„On midagi imelikku — kirjutab Alice — kahe hinge armastuses, kes üheks sulavad ja kes üksksteisele ainsamatki mõtet ei varja. Rõõmu ja kannatust, õnne ja valu, kõike jaga- vad nad, ja esimesest suudlusest kuni viimse hingetõmbeni laulavad nad ainult armastu- sest.“

Ehk:

„Minu varandus, Jumal õnnistagu ja hoidku sind. Ära unusta kunagi seda, kelle kõige pa- lavamaks sooviks on sind õnnelikuks teha.“

Nägin unes, et olen armastatud. Kui ärka- sin, veendusin, et olen tõesti armastatud, ja siis langesin põlvili ja tänasin Jumalat. Tõe- line armastus on Jumala and, mis läheb iga päevaga sügavamaks ja kangemaks...“

Ja kui Nikolai laevale läheb, et Venemaale sõita, kirjutab Alice tema päeva- raamatusse:

„Maga õnnelikult ja õrnad lained kiigutagu sind. Sinu kaitseingel valvab sinu üle. Suud- len sind õrnalt...“

Mina olen sinu, sina oled minu, ole selles kindel. Sina oled vang minu südames, ja sü- damevõti on kadunud. Sina jääd igavesti sinna, kallid Nicky...“

Ära ütle kunagi paha inimestest: armastus, armastus, armastus. Ei väsita kunagi korda- mast seda sõna. Eks? Ole sa õnnistatud!“

(Järgneb.)

KÕLBLISUSE MÄÄRAST JA PÕHJENDUSEST.

Et igal asjal oma mõõt, seda teame igauks ja et olevad mõõdud absoluutsed pole — on meil ka teada: iga mõõdu tekkimine on enam- vähem juhuslik ehk vabalt sünnitatud. Mõnel rahval määrab nende mõõdusüsteemi algük- suse mõni inimesest enesest laenatud pikkus, näiteks küünar, jalg j. t., kuna teised oma mõõ-

duüksused loodusest on võtnud. Viimasel vii- sil on ka nüüdisaja moodsaim mõõduüksus — meeter ilma toodud; ta on maakeri veerandist ümbermõõdust üks kümnemiljondik osa.

Meeter on see universaalne mõõt, millega kõik teised mõõdud, nagu: kilogrammid, mee- terkilogrammid, hobusejõud, kilovatid, kaloo- riad, voldid, ampeerid ja mitmed muud erilised mõõdud otsekohe ehk kaudselt ühenduses sei-

*) Suurvürstinna Maria Pavlovna.

savad. — Kuid mitte neist ei taha me sel korral sõna võtta: nendega pole midagi peale hakata meid praegu huvitavate küsimuste lahendamisel, nende määramisel, mõõtmisel.

Loetletud mõõtude abil on võimalik mõõta vaid mekaanilist elu avaldust, mitte aga sisetist tegude väärtust, mis meid praegu huvitab. Ka vormalne väärtuse hindaja — raha — ei suudaks meile siin abiks olla. Seepärast heidame kõrvale kõik need meetrist tekkinud ja temaga suguluses olevad vormalised teaduslikud mõõtmisüksused ja asume kõlbliste väärtuste hindamisüksuse selgitamisele.

Meid huvitab seekord mõõt, millega inimkonna tegevust, ta püüdeid objektiivselt hinnata võiks; tahame teada saada seda tegurit, mis määraks pahe ja voores kui niisugused ja ütleks meile nende suuruse, nende absoluutse väärtuse. —

Ammu on inimest huvitanud probleem — asjadele ja tegudele kõikumatu väärtusmõõtu leida. Ja muistse Greeka mõttetarga Protagorase väide „inimene on kõige oleva mõõt“ räägib sellest, et inimkond oma kultuuri hällipäevil nimetatud küsimusest huvitatud on olnud, et ta on otsinud seda üldist mõõdupuud, mis normeeriks meie tegevuse ja meie püüetele kätte näitaks sihid.

Protagoras arvas, et üldist normeerimis-mõõtu pole olemas, et maksev vaid subjektiivne, suheline, olukorrast ja indiviidumist olenev relatiivne mõõt või tõde; ei midagi absoluutset. Ega üldist — ei tõde ega mõõtu, mis võiks ühel määral mõõduks olla kogu inimkonnale kui ka üksikuile selle seast.

Kuid Protagorase tõed olid siiski tõed, olgugi, et küll osaliselt, siiski peitusid neis üldise tõe terad. Palju kaugemale aga läheb Protagorase kaasaeglase — Gorgiuse skepsis; ta asub absoluutsele tõe eitamisele oma väitega — „iga tõde käsitav oletus on vale“. Kuid sarnane, ilma igasuguse piirita äärmusesse kalduv skepsis lööb ka ennast. Oma absoluutse üldise tõe eitamisega lükkab ta ka ise, ilma et seda teaks, oma õpetuse kolm algväidet: 1) miski ei oletse, 2) kuigi ta oletseks, poleks ta meile taibatav ja 3) kuigi ta oleks taibatav, poleks teda võimalik sõnadega edasi anda — täielikult ümber: on ju ka ta enda väited siis valed.

Et aga ilmas tõesti üldine objektiivne tõde on, näitab meile matemaatika. Kuigi ka kõik teised tõed subjektiivsed ja suhelised on, jäävad matemaatika saavutused siiski kõikumatuks ja üldiseiks. Kui ühele üks juure arvata, saab alati kaks, toimigu seda haige või terve, kuumavereline või pikameelne, neeger või valge. Ja kui poleks tõesti seda üldist tõde ole-

mas, kuis oleks siis üldse läbikäimine inimestel võimalik, siis poleks ei inimkonna tegevuses ega ka looduses mingi seadus ega korrapärasus mõeldav, koguni igasugune organiseerumine, igasugused kindlad vormid ja püsiv ilme peaks siis üldilmas puuduma. Otse võimatu on ette aimata, missugune segadus ja korralagedus sel korral ilmas peaks valitsema, kui poleks olemas seda üldist sidet nii inimkonna kui ka looduse toiminguis. Kuis võiksime siis üldse midagi teada? — Fakt aga, et meie midagi tõesti teame — olgugi, et veel küllalt puudulikult — ometi tõendab ja näitab, et on olemas üldine, kõike olevat läbistav objektiivne seaduspärasus, mille taipamises meie järkjärgult ikka kaugemale jõuame.

Nii peame vastuvaidlematult mõõnduma, et on olemas mingi üldine, praegu veel hästi salapärane, tegur, millest kõik oleneb ja mis inimkonna ülimaid isikuid ju ammusteist aegadest saadik enda taipamisele on avatlenud. Ka mitte ainult ülimaid inimolevusi ei avatle ta — kõik on sedavõrd talt huvitatud, et oma tegevust temaga kokkukõlla püüavad seada, igaüks oma individuaalsele oskusele ja arusaamisele vastavalt. Igaüks meist ajab instinktiivselt tõde taga, olgugi et puudulikkude teadmiste tõttu tihti valetele satub, kuid püüe sinna poole on olemas. Küsige last, milleks ta mõtleb saada. Vastuseks saate kohe — „suureks ja targaks“. Ka kõige sügavamasse pahede kuristikku vajunud „viimseil“ paljajalgseil ei puudu oma püüded parema, üleva ja ilusa poole, igaüks neist tahaks heameelega saada mõneks Newtoniks, Pasteuriks, Goetheks, Mozartiks või mõneks muuks, nende teada kõrgel astmel asuvaks geeniuks, kas või Napoleoni, Peeter Suureks jne. Mis neid aga edasijõudmises on takistanud, see on tingimused ja olukord, millesse nad sattunud, ehk jälle nende endi nõrkus, nagu nad seda ka tihti puhtsüdamlikult tunnistavad. Ühe sõnaga — võime konstateerida üldist edasipüüdmistahet, mis üldise, nii inimkonna kui ka looduse, progressiivse evolutsioneerumisprotsessi algpõhjusena esineb. See, üldise evolutsioneerumisprotsessi kui loodusliku fakti konstateerimine annab meile kindla, kõikumatu jalgealuse meie tegudele üldise hindamismõõdu leidmiseks. Siit võrsub kõlbluse mõõt.

See üldinimlik, üldlooduslik arenemistahet ongi see loomulik ürgprotsess, millega ühinedes ja mida taotledes iga olevus oma kohused loomulikult ja küllalt põhjendatult täidab. Ka sarnased asjad, nagu eudämooniliselt õne ülimaks inimkonna tegevuse eesmärgiks pidav põhjendatud elutegevus — muutlikkudele

tunnetele rajatud moraal — leiavad üldilmliku evolutsiooni ideega liitumises ennem oma eesmärgi, kui tast lahkumisevaid teid käies: iga loomuvastane nähtus, tegu, toob, kui mitte kohe, siis vähemalt lõppeks ikkagi kannatuse, hukkumise, väljasuremise.

Evolutsioneerumisprotsess ongi see mõõt, mis määrab meie tegude väärtuse, meie tegude jaatavad ja eitavad küljed, ühe sõnaga — voorused ja pahed. Teod, mis taotelevad inimkonna edule, on voorused, mis aga inimkonna edenemisteel takistuseks on — on pahed. Ja mida intensiivsemalt ja ühtlasemalt

ühele taibatavas loodusnähtuste algpõhjuse — edasipüüdva tahte kui fakti konstateerimises, nagu eelpool mainitud. Samuti, kui meie ruumilist kohta, punkti, ei saa teisist absoluutselt „eespoolseisvamaks“, kõrgemaks, pidada, nii ka siin. Meie ainult konstateerime fakti, et teatud sihis, teatud eesmärgi poole rühitakse ja et see siht pimedast, seletamatust tahtest on tingitud, siis pole siin mõistusel midagi ütelda; mõistus, olles ise tahte sünnitus, võiks öelda, üldise edasipüüde üldine toode, üldise edasipüüde kogutulemus, üldilma praktilise tegevuse tagajärg — ei suuda selle igavese ja

Foto Parikas.

Kirjanik Eduard Brunberg-Bornhöe.
Sündinud 17. veebr. 1862. Suri 17. nov. s. a.

Uus kohtuminister R. Gabriel.

iga üksiku inimese tegu üldisele evolutsioonile kaasa käib, seda suurem ta väärtus, seda vooruslikum ta, ja ümberpöörduvalt, mida suuremaks takistuseks meie teod üldise eesmärgi saavutamisele, seda suuremad nende pahed.

Mõnda ehk võib vallata küsimus: mida mõistame üleva ja madala all? Kust teame, et see on ülev ja see mitte, et see viib edinemisele ja see hävinemisele? Võiks ehk ka väga hästi kõik ümberpöörduvalt olla! Kes teab?

Vastus sellele ei peitu mitte mingis pead-murdvas filosoofias ega pilvetagustes pead-pöörivate abstraktsuste kõrgustel, vaid iga-

lõpmatu tahte tarvidust, ta olemise põhjust seletada; mõistus esineb evolutsioneerumisprotsessis vaid vahendina, abinõuna, lühemaid ja kergemaid teid näitajana. Kui keegi arvab, et mõistus elus peategurina esineb, siis eksib ta rängemini kui harilikult mõeldakse. Mõistus mängib elus võrdlemisi vähest ja kõrvalist, vormalset, elu vorme määravat osa, kuna elule alge andjana ja elu sisuliselt täitjana tahe ja tundeline element esinevad. — Nii siis ei jaksaks mõistus iialgi määrata kvantitatiivselt, mis ülev ja mis madal, ta võib ainult näha, missugused meie teod sobivad selle üldise tahtega, missugused üldist arenemiskäiku taotelevad; absoluutsena aga esineb tahe ise,

mis määrab „üleval“ ja „madala“ oma suunaga, sihiga, kuhu ta juhitud.

Nii annab meile üldise objektiivse väärtuste mõõdu meie endi loomus, meie loomuse sügavaim algtahe, mille konstateerimisest siis ka üldise tegevuse normi ja põhjenduse ammutame.

Oma isiku üksikut individuaalset tahet kokku kõlastada üldise kollektiivse tahtega — selles seisabki meie tegevuse moraalne alus, meie tegevuse põhjendus. Seepärast on kohasemaks määruseks, mis üldse ilmas kõlbluse põhjendamisel antud, Kanti kuulus kategooriline imperatiiv (vääramatü käsk) — „Toimi nõnda, et maksima (põhiprintsiip), mis su tegevust juhib, võiks olla põhiprintsiibiiks ka üldisele seadusandlusele“. „Midagi ilmas ei saa pidada vooruseks mingisuguse piiramatuseta, peale ainsa voorusliku tahte,“ — ütleb ta teises kohas. Nende ütlustega tahab Kant väita, et meie tegude kõlbliseks mõõduks olgu mõte üldisest seadusandlusest. Ol-

les maksev igal ajal ja igal tingimusel, on mõte üldisest seadusandlusest tõesti universaalne ja objektiivne mõõt meie tegevusele, mis kooskõlas üldise arenemispüüdega. Kanti kategooriline imperatiiv seab inimestele nende toiminguute juures üles nende kohused, mis nõuavad, et iga üksiku tegevus olgu kooskõlas kollektiivi püüetega. Ainult üldise tegevusega oma individuaalset tegevust kokkukõlastades läheneb iga üksik indiviidum ka oma eesmärkidele jõudsamalt, kui siis, kui ta seda omaette üksikult, teistest lahus teeks*). Kohustuste eetika, olles karmim ja järelandmatum kui kõik eudämoonilised moraaliid, viib siiski niihästi üldise inimekollektiivi kui ka üksiku isiku oma eesmärkide saavutamisele kiiremini kui mõni muu, sest üldine õnn on ka iga üksiku õnn.

Nii annab loodus ise meile, samuti kui ta kõik vormalised loodusnähtuste välismõõdud annab, ka mõõdu, millega meie oma tegude kõlblist määra võime mõõta. C. O.

T Ö Ö L.

J. PARIJÕGI.

Teised poisid käisid mõisa turbasoos raha teenimas. Kes ikka juba suuremad olid, need käisid vabrikus ja sadamas tööl ja teenisid palju raha, aga pisemad käisid mõisa turbasoos. Mina tahtsin ka minna, aga ema ütles, et sinna kaheksa-aastaseid ei võeta, et sinna võetakse ainult kümneaastaseid; aga kui mina ütlen, et olen kümneaastane, siis võtavad minu ka.

Siis mina tõin aida lakast maha selle väikese märsi, kus sees ikka need vorstirohud olid. Ema pani vorstirohud teise kohta ja mina panin märssi uued õled ja nõõri parajale ja kõik. Ema pani juba õhtul leiva valmis, ikka silku, pudelega haput piima ja vähe võid ka. Mina kodus silku ei söö, aga kui tööl käin, siis söön küll, et siis ei ole süda vesine.

Teisel hommikul hakkasin ikka õige vara minema, päikesetera ei olnud metsatagant veel väljaski. Läksin Reedu Arnoga ühes, sest tema on juba kaks päeva käinud ja teab kõik asjad ära. Tema ütles, et ega see soovanamees taha heameelega väikesi tööle võtta. Eile hommikul oli sõlmanud, et: „mis, kurat, nad saavad neid väikesi tööle, kellel kõrvatagused märjad.“ Mina teadsin nüüd kohe, et kõrvatagused ei tohi märjad olla, peab hommikul hästi ära kuivatama. Mina katsusin järel, minul olid kuivad. Siis Reedu poiss ütles veel, et kui õhtul kirju-

taja tuleb, siis peab ütleva, et kümneaastane oled, muidu ei võeta; ja peab jämeda häälega rääkima, siis ei saa aru, et kaheksa-aastane oled. Tema on üheksa-aastane, temal enam nii jämeda häälega rääkida ei ole vaja.

Sootubade juures sai veel vähe aega oodata, siis tuli sootaat välja. Temal oli üksainuke käsi, aga pintsakil oli küll kaks käist, aga see pahem käis oli tühi ja ots taskus. Kas ta selle tühja käise ise tasku paneb, või paneb soeet, seda Arno ei teadnud. Aga seda teadis küll, et sootaadil oli enne kaks kätt, et see teine jäi mõisas rehepeksumasina alla; ja lapsed ja naised peavad teda hüüdma sootaadiks, mehed võivad öelda Mühkel; aga tagaselja ütlevad kõik soovanamees.

Mina sellele sootaadile liig ligi ei läinud. Kartsin, et ehk ajab koju tagasi ja ehk vaatab, kas on kõrvatagused märjad. Siis hakkas tema ees minema, meie läksime kõik reas järele.

Küll mina tahtsin näha, misuke see turbasoo on ja misukesed need mättad on. Kui mets lõppes, siis hakkas paistma üks lage, ja Reedu

*) Siin esitatud Kanti kohusemoraal on üks vool kõlblusfilosoofias. Selle kõrval on mitmed teised voolud. Oleneb igaühe üldisest ilmavaatest ja suhtumisest, misuguse kõlblusteooria poole ta kaldub.

Toim. märkus.

Arno ütles, et see ongi turbasoo. Ega see ole kedagi teistmoodi, kui muugi lage, ikka mõned puud ja põõsad ja... Aga soolaod on küll teistmoodi: katus algab kohe maa juurest ja seinu ei olegi. Ja maa on kõik selge turbamuld, võta kust tahad. Nüüd ma tean küll. Kraavis on vesi nii must kui tõkat. Kui see turbamuld märg on, siis on nii kui lõrts, pigista vett välja niipalju kui tahad.

Ühe lao juures pidas sootat kinni ja kõik panid leivakotid ja märsid sinna maha. Seal oli terve väli turbamähtaid, justkui telliskivid. Ja mähtahunnikud olid suured ja väikesed. Nüüd tean küll, aga enne mõtlesin, et on niisukesed mähtad nagu karjamaalgi.

Reedu Arno ütles:

„Nüüd siin hakkame laduma, siis peale keskhommikut lähme kanavi taha ja hakkame lattu panema.“

Mina küsisin:

„Mis see kanav on?“

Tema ütles, et see on lai kraav, kust mehed mähtaid välja viskavad.

Kohe tööle ei hakatud. Naised ikka seadsid enne rätikuid ja mehed tegid plotskid ette, nii et terve soo sai suitsu haisu täis. Üks mees andis Reedu poisile ka tubakat ja tema tegi omale plotski ette ja pakkus mulle ka. Mina ei võtnud, ütlesin, et: „aga sa ema käest saad, ikui ema seda teada saab.“

Tema ütles:

„Mis ma ikka saan. Mis töömees ma muidu olen. Siin peab kohe suitsu tegema, siis ei tule lõuna ajal uss suhu kui magan. Kas sa seda ei tea, et uss pelgab suitsu haisu?“

Nüüd mina kahetsesin küll, et plotskit ei

võtnud, aga uuesti küsida ei julenud. Kui ta nüüd ise veel peaks pakkuma, siis võtan küll vastu.

Ma hakkasin ühes Reedu Arnoga tööle. Ikka võtsime väiksemast hunnikust mähtad ja ladusime uued suuremad hunnikud, just kui tornid.

Sel Reedu poisil on kõik töö selge.

Tema on justkui täismees kohe, suitsetab ja räägib tüdrukutega rumalasti ja kõik. Mehed aga vähe ässitavad tagant, tema ütleb kohe kõik rumalad sõnad välja. Kui naised häbis-

ma hakkavad, et: „küll on sel poisil aga suu!“ siis teinal on veel hea meel. Aga ta kodus ei ole niisuke. Minu vastu on nüüd kohe uhke. muudkui räägib kõiksugu uut asja soost ja ise ütleb: „ega sa seda veel ei tea.“

Aga ma mõnda asja tean küll. Siis sülitab ise veel lirtsti läbi hammaste ja ütleb: „mes?“ Temal on kõik palgad ka peas. Meie saame kakskümmend viis kopikat päevas, kes vähe suuremad, saavad kolmkümmend ja kes veel suuremad saavad kolmkümmend viis, naised saavad nelikümmend ja mehed — kuuskümmend. Temal on täna õhtuks juba seitsekümmend viis kopikat teenitud.

Lubas, et kui palga kätte saab, siis ostab suitsu ja soru viina.

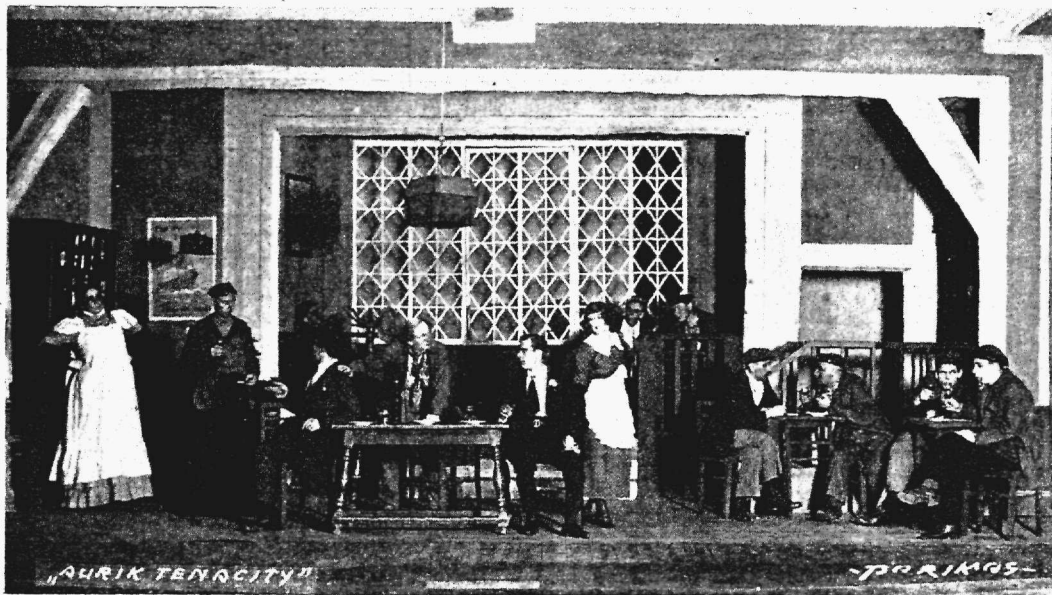
Kui keskhommik tuli, siis oli minul juba selg haige. Mina kartsin, et väsin ära ega jaksagi õhtuni tööd teha. Aga peale keskhommikut hakati kuivi mähtaid lattu kandma. Muist kandsid korvidega, muist võtsid laos vastu. Poisid olid kõik laos, sest seal sai vahest koe-rust teha ja mätastega loopida.

Vildrac'i komöödia: „Aurik Tenacity“ „Estoonias“.

Pilt II vaatusest. Foto Parikas.
Agathon Lüdig ja pr. Netty Pinna.

Vildrac'i komöödia: „Aurik Tenacity“ „Estonias“.

Pilt I vaatusest.

Kui Reedu poisile üks mätas vastu nagu tuli, siis tema ütles:

„Ai sa kurat, sain vastu larhvi.“

Üks naine ütles:

„No küll on sel poisil sõnad, muudkui kuula aga.“

Mina sain aru küll, et larhv on nagu.

Kui lõuna hakkas tulema, oli laos kole palav ja tolm tegi käed ja näo mustaks. Ma salaja hõõrusin turbamättaga veel rohkem mustemaks, et siis kodus näitan emale ja Joosepile, kui must töö meil on.

Kui lõuna tuli, siis sõin silku ka, et süda kindlam oleks. Peale sööki hakkasid tüdrukud magama jääma, aga enne võtsid kingad jalast ära ja panid pea alla, et poisid ei saaks kingi jalast ära võtta ja ära peita. Poisid läksid metsa ussisid otsima ja mina läksin ka; ma ei kartnud sugugi.

Reedu poiss ütles tüdrukutele:

„Nüüd jälle lähme metsa, toome ussi ja paneme teile saba alla.“

Üks tüdruk ütles:

„Ära tee, et tõmban sulle selle kingaga vastu silmi.“

See oli ilus ümmarguse näoga plika; kuidas tema nimi oli, seda ma veel ei teadnud. Aga kui keskj temale ükspuha mis ütles, siis tema vastas ikka, et „laku panni!“

Siis poisid ikka leidsidki metsast ussi. Võtsid niisukese kepi, tegid otsad lõhki ja panid

ussi sabapidi sinna vahele. Siis oli uss näpistis. Uss on ikka kole küll, muudkui susiseb ja limpsab keelt ja liigutab sedasi pead. Lao juures panid mehed talle piibupigi suhu, siis näitab tagumisi jalgu, muidu ei näita. Pärast ma vaatasin ussi päris ligidalt. Poisid ikka piinasid ussi kaua veel, siis löikas sootat ta pea noaga otsast ära. Kere elas veel tükk aega, siis suri ära.

Poisid matsid ussi maha ja ütlesid, et nüüd on nad üheksa pattu andeks saanud, et kes ussi ära tapab, saab üheksa pattu andeks.

Õhtupoolne päev oli kole pikk. Kui ma hakkasin mõtlema, siis oli nii, nagu oleks hommik juba tea millal ammu olnud, justkui oleks üks päev nii pikk kui nädal.

Kui päike oli taeva küljes veel nii... puu kõrgusel, siis tuli kirjutaja sinna. Aga läks ikka veel palju aega, enne kui kirjutaja sootadile ütles:

„No Mihkel, lase nüüd olla. Kutsu siia.“

Siis tulid kõik rüsinal kirjutaja ümber kokku ja kirjutaja hakkas päevi üles panema. Tema hüüdis ikka nime ja inimesed ütlesid: „ja.“ Aga kes uued olid, nende nimed pandi pärast kirja. Mina seisin teiste seljataga mätta peal kikkivarvul, et siis olen pikem.

Kui minu ees veel kaks poissi oli, siis mõtlesin, et kui need ära lähevad, siis kirjutaja näeb, et olen mätta otsas ja kikkivarvul ega usu, et olen kümneaastane. Aga kui ma parajasti seda mõt-

lesin, siis teised poisid juba panid nimed kirja ja läksid ära ja mina jäin üksi.

Kirjutaja küsis, et: „noh, poiss?“

Mina ütlesin jämeda häälega:

„Jaan Pari — esimest päeva.“

Ja siis tõusin kiki-varvule ja ütlesin, et: „kümneaastane.“

Aga seda enam ei saanud nii jämeda häälega. Ja siis pistsin kohe tulema, et saaksin teised kätte.

Kirjutaja hüüdis mulle järele:

„Leivamärss, kuhu sa poisi viid?“

Mina jäin esiteks seisma, mõtlesin, et tea mis tahab, et sai ehk aru, et ma ei ole kümneaastane ega lubagi homme enam tulla. Aga siis sain aru, et kirjutaja pilkab, miks mul nii suur märss. Aga mul ei ole kedagi suur märss: kui nii muidu käin siis ei ole kedagi, kui valuga jooksen, no siis peksab vähe vastu reisi. Ma homme enam märssi kaasa ei võta, lasen kimbu teha.

Kui koju jõudsin, siis oli kari juba tulnud, lehm lüpstud ja söök laual. Ema oli väravas vaatamas, et kas mina ikka tulen. Mina olin väsinud ja astusin pikkamööda. Kui ema ligemale sain, siis olin veel rohkem väsinud ja kõndisin veel tasemini.

Joosep tuli ka vaatama, kuidas mina töölt tulen ja küsis:

„Kas oled ka väsinud?“

Mina ütlesin, et: „olen küll!“ ja näitasin temale oma nägu ja ütlesin: „Vaata, kui must larhv!“

Aga Joosep oli nii rumal, et ei teadnud, mis see larhv on.

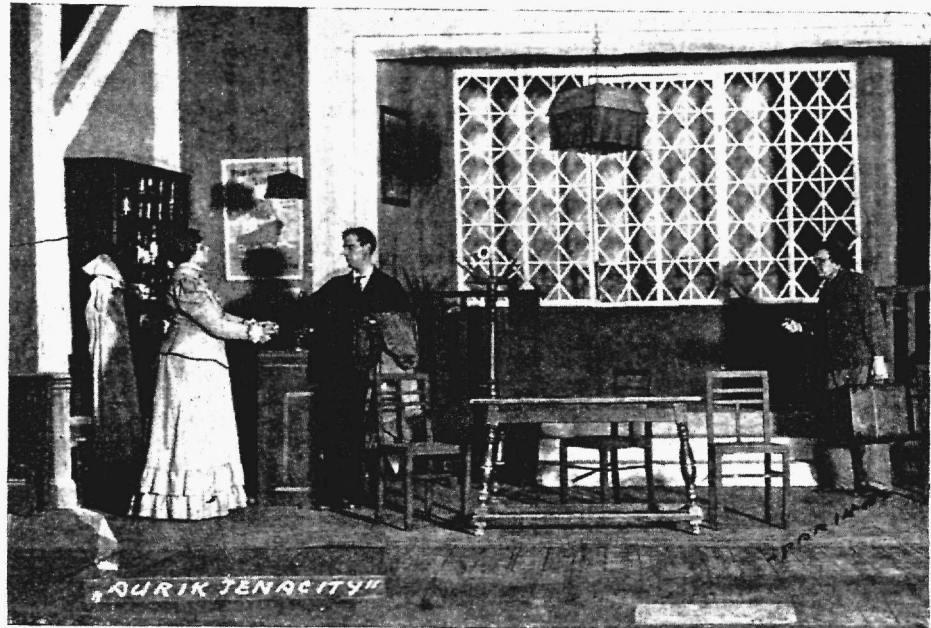
Siis kutsus ema mind sööma, aga mina ütlesin: „Või ma saan kohe tulla! Tarvis enne nägu ja kaela pesta; meil on kole must töö.“

Mina näitasin emale, kui mustad on minu käed ja kõrvad ja kael.

Emma ütles, et: „oi!“ ja tõi seepi ja pesuvanniga vett õue, ikka justkui isalegi.

Mina käärisin särgi käised kõrgele üles ja

Vildrae'i komöödia: „Aurik Tenacity“ „Estonias“.

Pilt II vaatusest.

desin ja solistasin kaua aega ja rääkisin Joosepile, et meie jälle leidsime metsast ussi, ja uss näitas jalgu. Joosep ikka vaatas vahest minu kõrvu ja kaela, et kas on juba puhas. Kui tema ütles, et: „nüüd on puhas,“ siis puristasin ja jätsin järele.

Pärast käis Joosep ühtelugu minu kannul, ükspuha kuhu läksin ja päris ja küsis ikka, mis sugune see turbasoo on ja kuidas see uss jalgu näitas. Ma ikka seletasin ka, aga palju ei olnud aega vastata, sest mul oli talitada, et homme vara hommikul kohe minema saaks.

Söögi ajal võisin nii palju liha süüa kui tahtsin ja võid leivale peale määrada ka nii pak-sult kui ise aga tahtsin. Ema veel ütles Joosepile, et: „ära sa enam liha võta!“ et: „las Jaan võtab, tema tuli töölt.“

Aga mina ütlesin:

„Ei, lase olla. Las poiss võtab pealegi.“

Kui magama heitsime, siis Joosep veel ütles:

„Küll sa võid nüüd oma teenitud rahaga palju saia osta.“

Mina ütlesin:

„No küll sa oled rumal. Kes siis sellepärast raha teenib, et saia saaks. Mina ostan pluusiriide. Kust see isagi selle raha ühtepuhku jõuab teenida, mis meil kulub, peab ikka ise ka teenima. No kui sa hea laps oled, siis sulle toon vähe saia, kui raha järele jääb.“

Joosep lubas hea laps olla ja peale kauba veel minu selga sügada.

Aga kui voodisse heitsin, siis ei tulnud kohe uni. Ja imelik oli, kõik turbamättad olid silma ees ja vahest tuli neid justkui terve tuba ja voodi täis. Sedasi oli ikka tükk aega. Aga kui

mättad ära kadusid ja silmad kinni läksid, oligi ema voodi ees, äratas üles ja ütles:

„Juba teised tulevad.“

Ma veel kakks päeva käisin soos. Siis jäin haigeiks ja ema ei lasknud enam minna.

MÕNDASUGUST.

Raadiotelefon raudteedel ja aurulaevul.

Raadiotelegraafi ja -telefoni tarvitati aurulaevul merel peaaesjalikult ühendusabinõuna maisamaaga. Nüüd aga hakatakse ka jõgedel sõitvail aurulaevul vastuvõttejaamu sisse seadma; nii on Pariisi aurulaevade tekil ja kajutites üles seatud valjulträäkivad raadiotelefonid, mis võimaldavad reisijatele sõidu ajal kuulata „Radiola“ ja Eiffeli torni kontserte.

Raudteedel on traaditu telefon mitmesugusteks otstarveteks tarvitusele võetud. Nii on Ameerika kiirrongides üles seatud valjult rääkivad raadiotelefonid samal otstarbel kui Pariisi aurulaevul. Berliin-Hamburi kiirrongis Saksamaal seati sisse katsena telefoniühendus, ja sõitvast rongist on võimalik kõnelda iga linna kui ka maakonna telefonivõrgu abonendiga. Katse õnnestus sellevõrra, et nüüd sarnast ühendust kiirronges ka teistel raudteeliinidel luua kavatsetakse. Niisugune telefoniühendus rongis saavutatakse, seades üles edasiande ja vastuvõtte raadiotelefoni, mis teateid vahetab ühe edasiandega, kust traaditu telefon ühendatakse harilikku, traadiga telefonivõrguga.

Londonis on „Victoria“ raudteejaamas piletikassa juures valjulträäkiv telefon, mis reisijatele rongide sisse- ja väljasõitust teatab.

Hiljuti leiti üles abinõu, kuidas aurulaevu ja aeroplaane traadita juhtida; see on väga tähtis udude ajal, merekiitsustes ja jõesuudes, üldse orienteerumiseks, laevule võrdlemisi hädaohtlikes kohtis. Aeroplaanidel võimaldab see ka udus aerodroomi leida ja laskuda. Praegusel ajal on hulgal meresadamatest ja aerodroomidest sarnane sisseseade. Ka Breemeni sadamas ehitati hiljuti seesugune „traaditu kursinäitaja“; ta on ehitusel ka Berliini uuel aerodroomil Tempelhoffi väljal.

30 tunniga üle Atlandi ookeani.

Pikkade ja raskete läbirääkimiste järele, mis mitte ükski majandusliku, vaid õige tublisti ka poliitilise ilmeaga olid, on kaks aastat liikunud projekt õhuühendusest üle Atlandi ookeani, Sevilla—Buenos Aires'i liin, jaatavalt otsustatud. Kui mingisuguseid diplomaatlikke sekeldusi vahele ei tule, avatakse ühendus aprilli- ehk maikuus.

Korrapärase õhuühenduse loomise kava Euroopa ja Ameerika mannermaade vahel oli juba krahv Zeppelinil. Seks oli ta juba enne ilmasõda mõnesuguseid ettevalmistusi teinud ja nii Hispaanias kui ka Atlandi ookeanil meteoroloogilisi vaatlusi ja mõõtmisi toimetanud. Praegune projekt, mille algatas Saksa õhulaeva ehituse selts, pidi teostamata jääma Prantsusmaa vastuseismise pärast. Oli tarvis pikki läbirääkimisi Hispaania-Ameerika seltsi, kes selle ühenduse avab, ja Prantsuse valitsuse

vahel, kuni Prantsusmaa loobus oma nõudmisest, et zepelinitehased Bodensee juures hävitatakse.

Ühendus avatakse nelja suure reisijate-õhulaevaga, mis 30 reisijat ühes bagaashiga kanda suudavad. Sõiduaeg on ümmarguselt 30 tundi, kuid hea ilmastiku puhul tohib veel suurema kiiruse peale loota. Sõiduteeks on valitud Atlandi lõunapoolsem osa, kuna kliimalised ja meteoroloogilised tingimused siin paremad on, kui aurikute poolt tarvitatavas põhjapoolsem osas. Siiski peab rehkendama võimalusega, et hiljem õhuühendus ka Põhja-Ameerikaga sisse seatakse. Euroopa mannermaal seatakse pealinnade ja Sevilla vahel korralik õhuühendus, et reisijad rutemini päralt jõuaksid. Muidugi hoolitsetakse teisel pool ookeani jälle selle eest, et Põhja- ja Lõuna-Ameerika vahel õhuühendus korraldataks. o.

Vabaõhu-vanglad.

Vangistuse mõistega seome endastmõistetavalt kujutluse kindlalt lukustatud ja müüri ümbritsetud hoonesse paigutamise, mispärast sõna vabaõhu-vangistus koguni võõrana tundub. Kuid siiski on olemas sääraseid vanglaid, ja Hollandis on nendega katsetegemine häid tagajärgi annud, nagu dr. Rademaker ühel naistekongressil Haagis seletab.

Juba sõjaajal korraldati Hollandis vabaõhu-vangla, mis aga kauaks püsima ei jäänud. Selle järele tegi kohutuminister teistkordse katse, ja käesoleva aasta jaanuarikuus viidi 60 karistuslase Veenhuizeni, et nad seal vabaõhu-vangistusena oma karistuse kannaksid. Tagajärjed olid seekord julgustavad. Vangidele tehti ülesandeks 12 hektari nõmme- ja soomaad haritud põllu jaoks ümber muuta, ja selle töö juures on nad endid väga hoolsatena näidanud. Neid ei valvata vangivahtidelt ega mingisuguseilt teistelt ametnikelt. Nad on jaotatud väikestesse rühmadesse. Iga rühma eesotsas seisab vabatahtlik, mitte karistuslase tööline, kes vangidega kaasa töötab ja nende tööd juhatab.

Tingimused on vabaõhu-vanglas küll säärase, et see, kes põgeneda tahab, seda hõlpsasti teha võib. Kuid seni pole keegi vangidest põgenemiseks katsetki teinud.

Üldiselt on olukord Veenhuizenis hästi parem kui teistes harilikudes vangikodades, ning Hollandi valitsus kavatses tulevikus veel mitmeidki vabaõhu-vanglaid asutada.

N A L I.

Põhjus. Kohtunik: „Olete varastanud taskukella, kuid tulite sellele?“

Kaebalune: „Ja, isand kohtunik, see tuli nii koguni lihtsalt: mina käisin ja nägin seal taskukella, mis ka käis, ja mõtlesin siis, et meie võiksime ju käia üheskoos.“

*

Kerjus: „Vaene, pime naine palub armuandi.“
Herra: „Aga inimene, olete hull! Teie olete ju mees ja sugugi mitte pime.“

Kerjus: „Ja, aga mu õde, kes nüüd juba surnud, oli pime, ja mina võtsin tema äri üle.“

Meesterahva rätsepaäri M. Andreesen

Tallinn, Rataskaevu tän. 14—4; kõnetr. 17-54.

Olen saanud Inglismaalt kõiki sügishooajaks tarvitaminevaid meesterahva palitu-, üllikonna-, fraki- ja smokingriideid. Peale selle suur valik palitu-, kasuka-, krae- ja kasukatenahku.

Imestamapanev. Laps (liivas kühvliga mäge kokku kuhjates): „Ema, kes on õieti kõik need mäed teinud?“

Ema: „Armas Jumal, laps.“

Laps: „Oh ime küll! On temal ka kühveldamist olnud!“

*

Koguni lihtne. Liisi: „Jaan, mispärast kaland ei kõnele?“

Jaan: „Inimene, katsu ise kõneleda, kui sul suu vett täis!“

*

Viimne katse. Proua: „Köögitüdruku ja toatüdruku käest on meil võimata veel kord laenu saada.“

Herra: „Küsi õige kord vanamehelt, kes meil siin igapäev ukse taga laulab.“

*

Tähtis teade. Kohtunik: „Kaebealune, seadus on teid kuuks ajaks vangki mõistnud. On teil ehk veel mingid seletusi anda?“

Kaebealune: „Ja, herra kohtunik, palun tungivalt mu naisele õige kiiresti teatada, et ma lõunasöögil ei tule.“

*

A.: „Usu mind, tõsise hariduse osaliseks saab inimene ainult siis, kui ta laialt maailmas reisib.“

B.: „Ja, aga sina oled ju ka kaua mitmel pool välismail reisinud, seda ei ole aga sugugi märgata!...“

*

Veel osavam. Suure raudteejaama teise klassi ootesaalist peab isand, kel reisipakkidega palju toiminguid, mõneks minutiks lahkuma. Oma kasukmantli on ta sunnitud sinna jätma, kuid kinnitab sellele sedeli: „Olen jõumees, võitnud 13 võistlusel, ühe käega tõstan 270 puuda. Hojatan igäält mu mantlisse puutumast. Tulen kohe tagasi.“

Kui ta tagasi tuli, ei leidnud ta oma mantlit enam, selle asemel aga leidis sedeli: „Olen kiirjooksja, võitnud 13 võidujooksul. Rekord — 12 kilomeetrit tunnis. Tagasi ma enam ei tule.“

Kirjavastused.

G. R. Põltsamaal. Teie salmid kõlbaksid väga hästi mõnda „Vastsesse Siioni kandlisse,“ näit. järgmine (luuletusest „Pulmapäevaks“):

„Kange torm on vaikinud

Südamed on ühendud

Ausa abielule

See on isa (äia või Taevaisa? „Ao“ toim.)
tahtmine.“

Või ongi see mõnest „Kandlist“ välja kirjutatud? Saadame tagasi.

E. K. P—s. Luuletus „Platooniline“ ei lähe meile.

H. Sch. T—s. Kirjanik K. on teile halba nõu annud. Saadame tagasi.

J. A. P—s. P. Altenberg nõuab head tõlkijat. „Suhkruvabrik“ ei lähe.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Eesti Karskusliidu märgukiri vabariigi valitsusele ja aktsiisi päävalitsusele alkoholimüügi uuestikorraldamise asjus.

D. Kaigorodov. Lindude riigist. Tõlkinud Ed. Schönberg. Kirjastus A. S. „Varrak“. Tallinnas. 1923. Eesti Kirjanduse Seltsi koolikirjanduse toimkond. Noorsoo kirjavara nr. 55. 192 lehek. Hind 300 marka.

Vastutav toimetaja **Ed. Hubel.**

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Dilemma.

„Kui ma õlut joon, siis tahan ma kohe poliitikast rääkida. Niipea kui ma aga poliitikast kõnelema hakkan, ei maitse mulle enam õlu.“

PAUL MICHELSON

KARVANAHA-, KÜBARA- JA MÜTSIKAUPLUS

ASUT. 1898. a. OMANIK EESTLANE ASUT. 1898. a.

N° 6 VÄIKE KARJA TÄNAV **N° 6**
TALLINNAS

Kõige täielikum

Juureldikuse õpeasutus

Tallinn, Kaasani tän. 4, krt. 3 (sissekäik hoovist, teisel korral).
Juhatajal 20-aastane praktika. Kursuse lõpetajad saavad notariuse poolt kinnitatud tunnistused ja võivad täielikult omaette töötada ja edasi õpetada. Ilumaalimist õpetan maksuta.

Minu kulla- ja kellasepatöökojas võetakse vastu igasugust parandust, graveerimist, kuldamist ja hõbetamist, töö korralik, hinnad võistlemata.
Austusega **K. Bluhm.**

Lühikejalg nr. 6.

Rätsepaari J. Tiismann,

Tallinn, Liivalaia tän. nr. 9, k. 1.

Võtan vastu tellimisi meesterahva riiete peale tellijate kui ka omast riidest. (Sise- ja väljamaariie). Töö maitserikas, kiire ja korralik.

Austusega **J. Tiismann.**

Eht ammu tuntud

TEE

teekaubanduse ühisusest

Wassili Perlov & Pojad

(asut. 1787. a. Moskvas)

on alati tagavaras peaesitajate juures Eestis

Pilling & Wolff

Tallinnas, Harju tän. nr. 29

Kõnetr. 4-37

Müük ainult suurel viisil

üksikmüügil kõigis paremates koloniaalkauplustes

Teekaubanduse ühisus «**Wassili Perlov ja Pojad**» on asutatud Moskvas a. 1787 ja Venemaa sündmuste tõttu 1921. a. väljamaale üle viidud. Juhatus asub Pariisis. Kontorid asuvad: pakkimiseks ja väljaveoks — Hamburis, sisseveoks — Altonas, oma majas, Schuhmacherstr. Danziõis on sisse- kui väljaveo korraldus oma 7-kordses majas. Varssavi kontor on ümbermuutmisel Poola aktsiaseltsiks — Varssavis on firmal kaheksa üksikut ladu ja oma kohvivabrik. Tee sisseostu suured võimalused, endiste sideme tõttu otsekohe teekasvatajatelt Hiinas, Jaavas, ja Ceylonis, lubavad kõige soodsamatel tingimistel tarvitajate nõudeid rahuldada.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kirjastusel ilmunud raamatute nimed kir.

- Jaunart Jauram.** Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 70 mrk.
- Jaunart Jaurami jõngermannid.** Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mrk.
- Jõngermannide jandid.** Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 60 mrk.
- Minu kodust.** Lasteraamat. J. Lattik. Hind 130 mrk.
- Laste Rõõm.** Laste ajakiri. Toimetaja E. Enno. Hind 15 mrk. üksik nr. Aastakäik köidetult 250 mrk.
- Füüsika.** I, II ja III. jagu. M. Kesküla ja E. Maltene. Hind I. jagu 300 mrk., II. jagu 180 mrk. ja III. jagu 250 mrk.
- Kaubateadus I.** A. Aljak. Hind 100 mrk.
- Kasvatuse radadel.** Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mrk.
- Tõkkool ja õpekool.** Kasvatusteadusline teos. C. H. Niggol. Hind 50 mrk.
- Parlament.** Riigiteadus. H. v. Gerlach. Hind 35 mrk.
- Kuidas kunstlikult nooreks saada.** Loodusteaduslised uurimised. Professor Steinach. Hind 30 mrk.
- Minu mälestused.** Adm. Joh. Pitka memuaarid. Hind 225 mrk.
- Sõda Landesvehriga.** J. Poopuu. Hind 100 mrk.
- Nipet-Näpet.** Legendid, anektoodid ja tõsijutkimised. A. Jürgenstein. Hind 50 mrk.
- Vähkmann ja Ko.** Fõljeton. O. Luts. Hind 100 mrk.
- Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. Hind 60 mrk.
- Tiibuse Mari ajalikud laulud.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. Hind 35 mrk.
- Au langenuile.** Luuletused vabadussõja kangelastele. A. Kallas. Hind 200 mrk.
- Saatuse tujud.** Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mrk.
- Punased lõunast.** F. Grass. Hind 60 mrk.
- Frithjof.** Norra rahvaeepos. Ümber jutustanud P. Grünfeldt. Hind 75 mrk.
- Meie jõumajanduse sihtjooned tulevikus.** Prof. A. Kink. Hind 40 mrk.
- Täielik malemängu õpetus.** A. Burmeister. Hind 135 mrk.
- Poiss ja liblikas.** Novellid. A. H. Tammisaare. Hind 100 mrk.
- Kolm muinasjuttu lastele.** Z. Topelius. Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 mrk.
- Mida võiks igatiks suguhaigustest teada.** Dr. H. Rütman. Hind 75 mrk.
- Pärisosa.** Luuletused. M. Under. Hind 85 mrk.
- Käskivi.** Novellid. A. Adson. Hind 85 mrk.
- Eestlaste sugu.** M. J. Eisen. Hind 200 mrk.
- Kaubateadus 2.** A. Aljak. Hind 160 mrk.
- Immensee.** Saksa kirjandus Eesti koolidele. Th. Storm. Hind 60 mrk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev jutustus. C. Bridges. Hind 160 mrk.

Pealadus :

Mooses ja prohvetid. Usuteadusline töö. Ed. Tennmann. Hind 200 mrk.

Laenatud naine. Jutustus Ameerika miljonääride elust. O. Höcker. Hind 50 m.

Keedu ja majapidamise juht. A. Tannebaum. Hind 140 mrk.

Marsi elanikud. Humoreskid. Tõnu Tõres. Hind 25 mrk.

Riigiteu põhijooned. G. Laurentius. Hind 100 mrk.

Individualism. G. Laurentius. Hind 65 mrk.

Kõlbluse jumal. Näidend. K. Laurberg. Hind 40 mrk.

Pealadus T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjalikaupluses Jaani t. nr. 6, Krediit Panga majas, ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes. Saadaval kõigis paremates raamatukauplustes.

Ajakiri „AGU“

„AGU“

on ainuke korralikult ilmuv rahvalik kirjanduse, teaduse ja kunsti ajakiri Eestis.

„AGU“

on lühikese aja jooksul loetavamaks Eesti ajakirjaks saanud.

„AOLE“

on seni kaastööd teinud ja edaspidi teha lubanud suurem hulk meie tähtsamatest kirjanikkudest.

Igas numbris toob „AGU“ kirjandusliku väärtusega huvitavaid novelle, jutustusi ja luuletusi, algupäraseid ja tõlkeid.

Arvustused uute algupärase teoste üle.

Teaduse aladelt on „AOLE“ mitmed eriteadlased ja Tartu ülikooli õpejõud kaastööd lubanud. Teaduslikud kirjatükid on „AOS“ harilikult seletavate piltidega varustatud.

Tähtsamatest sündmustest kodu ja väljamaal toob „AGU“ päevapiltlike ülesvõtteid.

Igas numbris elu väärnähtusi tabavaid naljapildid.

Veel tänavu aastal hakkame igale „AO“ numbrile oma- ja väljamaa kunstnike parematest piltidest värvilisi reproduktsioone (äratrükilpilte) hinnata kaasa andma, mis läbi igal „AO“ lugejal võimalik on värviliste kunstiväärtuselistest piltidest oma eluruume ilustada.

Ajakiri „AGU“ ilmub igal laupäeval. Tema kestev ja korralik ilmumine on kindlustatud väljaandja osaühisuse (Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse „Päevaleht“) poolt.

Tellimisi ja kuulutusi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Peale selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi Vabariigi postkontorite kaudu.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus
(„Päevaleht“).